

DÜNYA MADENCİLİĞİNE BİR BAKIŞ

1946 yılı ilk altı ayında dünya madenciliği, harp yıllarına nazaran, farklı bir faaliyet göstermişse de, bir fevkalâdelik kaydetmemiştir. Bilhassa Amerika, İngiltere ve diğer memleketlerde sık sık vukubulan grevler dolayısıyla istihsalât inkitaa uğramıştır. Bundan dolayı senenin ilk yansında istihsal rakamları geçen seneye nazaran bir hayli düşüktür.

Mamafih bütün memleketlerde işçi başına isabet eden istihsal miktarını artırma, işletmelerde rasyonelleştirme için gayretlersarfedilmektedir. Harpe s n a s ı n d atah-rip edilmiş bulunan Petrol kuyularının, maden ocaklarının ve fabrikaların yeniden tamir ve tesisine çalışılmaktadır. Umumî olarak her yerde endüstrinin kalkınması hususunda faaliyet göze çarpılmaktadır.

Buna rağmen maden istikşafı ve bilhassa petrol aramalarında hummalı çalışmalar kaydedilmiştir. Fiyatlar yüksek seviyeyi muhafaza etmiş, hatta bir kısmında yükselme temayülü göstermiştir.

Her madeni ayrı ayrı ele alarak, 1946 yılının ilk altı ayında istihsal ve satış durumunu aşağıda izah etmeğe çalışacağız.

Kömür :

Amerika Birleşik Devletlerinin (1) kömür rezervi son hesaplara nazaran 4000 Milyar tona yakın tahmin edilmektedir. Bunun 3200 milyar tonunun 3000 ft. derinliğe kadar olan kısımda ve 604 milyar tonunun ise 3000 - 6000 ft. arasında bulunduğu anlaşılmıştır. Dünyaca bilinen kömür rezervlerinin 8215 milyar ton olduğu nazarı itibara alınınca Amerika'nın dünya rezervlerinin yarısına sahip olduğu meydana çıkar. Bu rezervlerin % 69

unu Şimali Amerika (Kanada, Alaska, A. B. D.) elinde tutmakta, Asya'ya % 17, Avrupa'ya % 11, Avustralya'ya % 2, ve güneybatı Pasifik adaları Afrika ve Cenubi Amerika'ya da % 1 isabet etmektedir.

Aşağıda bu rezervlerin daha mufassal bir listesi görülmektedir.

	Milyar	Ton
Amerika :		
A. B. D. (Alaska dahil)	4231	
Kanada	1850	
Kolumbia	29	
Diğerleri	7	
		<hr/>
		5627
Asya :		
Çin	1097	
Hindistan	87	
Hindçini	87	
Sibirya	191	
Diğerleri	3	
		<hr/>
		1475
Avrupa :		
Almanya	466	
İngiltere	208	
Avrupa Rusyası	66(2)	
Avusturya	59	
Fransa	19	
Diğerleri	46	
		<hr/>
		864
Avustralya ve güneybatı Pasifik Adaları		187
Afrika		62
		<hr/>
		249
Amerika	5627	Milyar Ton
Asya	1475	" "
Avrupa	864	" "
Avustralya ve güney batı Pasifik Adaları,		" "
Afrika	249	" "
	<hr/>	
	8215	

(1) The Mining Journal Mayıs 18, 1946, S, 388

(2) Moskova'dan bildirilen rakamlar çok farklıdır: Donbas için 90 milyar, Kuznetsk muntkası için 540 milyar ve Karaganda ile beraber memleketin bütün kömür havzaları için 1634 milyar ton.

Amerika briket endüstrisi, 1945 teki işçi, ham madde ve diğer maddeler teminindeki güçlüklerle rağmen, gelişmeye devam etmiştir. Kömür istihsalı 1946 yılının ilk yansında şu seyri takip etmiştir:

(1000 metrik ton hesabı)

Ocak	53.555
Şubat	49.666
Mart	56.510
Nisan	7.847 (1)
Mayıs	22.914 (2)
Haziran	49.293
	239.785

İngiltere :

Lüzumlu olan kok ve kömürün stoklarını temin hususunda Britanya kömür endüstrisinin gayretleri tatminkâr görülmemektedir. Madencilerin haftada 5 günlük mesai talebinde bulunmalarını Hükümet müsamahakâr karşılamıştır. Bu sebepten dolayı istihsal miktarı milletin asgarî kömür ihtiyacı diye tesbit edilen miktarın çok altında kalacaktır ve ihracatı canlandırmak için sarfedilen gayretler pek semere vermeyecektir. Bu vaziyet Britanya ekonomisi için önümüzdeki yılda ciddi akislere yol açacaktır. Newcas-Üe havzasında madencilerin tatili faaliyet etmeleri dolayısıyla müteaddit ocaklar âtil kalmıştır.

Bu nevi durmalar nihayet buluncaya kadar istihsalin azalacağı tahmin edilmektedir. Bütün istihsalâtın ihtiyaçlar tahsis edileceği göz önünde tutulursa stoklara da bir şey ilâve edebileceği umulamaz.

(1) United Nations Monthly Bulletin of Statistics Ağustos, 1946

(2) A.B.D. IV- V 1946 grevi, ufak bir miktar Linyit dahil.

İskoçya'da, Glaskow'da aynı sebeplerden dolayı kömür stokları azalmaktadır. Elektrik fabrikaları ufak parça kömür için endüstri ile rekabet halindedir. Gayri kanunî grevler ve düşük istihsal yüzünden bir çok ocaklar kapatılmıştır. Bu şekilde hareketin istihsalı teşvik edeceğini veyahut tamamen aksine zararlı olacağını düşünenler vardır.

Kok vaziyeti, istihsal normal olduğundan düzgündür. Gaz koku piyasada bol bulunmaktadır. Talepler ise orta derecededir. İstihsalin bir kısmı stok olarak muhafaza edilmektedir.

Halihazır şartlarda kömür ihracatının inkişafı çok az mümkündür.

Bu senenin ilk yarısında Britanya'da kömür istihsalı şöyledir:

(1000 metrik ton olarak(1))

Ocak	15.010	(2)
Şubat	15.878	
Mart	16.606	
Nisan	15.147	
Mayıs	15.790	

Rusya

Yeni beş senelik plâna göre Sovyet kömür endüstrisi büyük bir gelişme gösterecektir. Kizel kömür havzasında tatbik edilen yeni metodlar sayesinde Urallar'da kömür istihsalı artmıştır. Bunun, bilhassa harp içinde, Urallar'ın dahilî ihtiyacının temininde büyük yardımı olmuştur. Bugün Kizel havzası memleketin başlıca kömür istihsal eden sahası

(1) United Nations Monthly Bulletin of Statistics. Ağustos, 1946

(2) Hükümet açık işletmeleri istihsalı dahil; aylık istihsal rakamları, haftalık istihsal vasatlerinden 4.33 haftadan müteşekkil standard ay üzerinden hesaplanmıştır.

katine gelmiştir. Harp esnasında bu istihsal birkaç misline yükselmiş ve 26 yeni Ocak işletilmeye başlanmıştır. Harp seneleri içinde Sibiryâ, merkezî Asya ve Urallar'da mecmuan 173 yeni ocak açılmıştır. Açık işletmeyi taammüm ettirmek, istihsal kabiliyetini üç misline yükseltmek, tesisat masrafını üçte ikiye ve kömür istihsal fiyatını yarıya indirmek imkânını vermiştir. Yeni beş senelik plânda gösterildiğine göre, Sovyet kömür endüstrisinin harp sonrası inkişafının hususiyetlerinden biri memleketin muhtelif kısımlarında mevcudiyeti meydana çıkan yeni kömür sahalarını işletmek ve genişletmektir. Donetz vadisinden başka ilerde işletmeye elverişli en aşağı 10 tane büyük kömür sahası mevcuttur. Donetz kömür havzasının ihyası, plâna göre, 1949 da tamamlanacaktır. Bu, mecmuan 67.700.000 ton yıllık kapasiteli 182 ocağın faaliyete geçmesini tazammun etmektedir. Bu kömür mıtıkasında 14,100,000 ton rezervi bulunan 60 ocak daha açılacak ve faaliyete geçirilecektir. Halen faaliyette bulunan diğer 9 kömür sahasının istihsalı de 87.350.000 tona çıkarılacaktır. Bu iş, 1946-1950 devresinde yapılacaktır.

Bunlardan başka Urallar'da yıllık 19.000.000 ton kapasiteli 49 ocak ile daha birçok yeni kömür ocakları açık işletme usulü ile faaliyete geçirilecektir.

Moskova mıntıkasındaki kömür havzalarında yıllık istihsalı 18.800.000 tonu bulan 66 yeni ocağında açılacağı bildirilmektedir.

Belçika:

1946 yılının Ocak ve Şubat aylarında günlük kömür istihsal vasatileri sırasıyla 74.383 ve 75.180 ton olmasına rağmen, Mart ayında bu miktar 73.837 tona düşmüştür. Halbuki günde 78.000 ton kömür istihsalı beklenilmekte idi. Gaz, elektrik, kok fabrikalarıyla, demiryolları

(*) The Mining Journal Mayıs 11, 1946, S.363

ve halkın da kendilerine tahsis edilen miktardan fazla istihlâk etmesinden arada mühimce bir açık meydana gelmiştir. Bu farken büyük bir kısmı Amerika'dan ithal yapmak suretiyle kapatılmaya çalışılmış ve 80.000 tona kadar indirilmiştir. Fakat Amerikan kömürünün koklaştırma için kül miktarı pek fazla olduğundan, bu ithalâta rağmen kok endüstrisinin kömür ihtiyacının temini güç bir mesele olarak kalmıştır.

İthalât yekûnu 397.238 tonu bulmaktadır. Bunun 190.818 tonu (29.416 ton» linyit briketi) Almanya'dan, 199.307 tonu A. B. D. den, 7.113 tonu da İngiltere'den gelmiştir. Amerika'dan ithalât bazen gecikmiş, fakat tesbit olunan miktarı 55.000 ton aşmıştır.

Belçika kömür endüstrisinde çalışma şartları sene ortasında fena vaziyetini muhafaza etmiştir. Grevler yüzünden elektrik ve gaz fabrikaları için tamamen durma tehlikesi baş göstermiştir. Liège kömür havzasında grev hareketlerine 30.000 kişi iştirak etmiştir. Haziran ayı nihayetinde bu gibi hareketler sona ermiş görünmektedir. Grevlerden en çok ağır kimya sanayii ile demir ve çelik fabrikaları müteessir olmuştur. İşçiler işlerine dönmeye başlamışlarsa da halen âtil kuyular vardır. 30.000 kadar işçinin hariçten temini için teşebbüse girişilmiştir. Şimdiden 8.000 İtalyan işçisi memlekete gelmiş bulunmaktadır. Maden sahipleri isviçreli ve Macar işçilerini uygun bulmuyorlar.

Senenin birinci üç aylık devresinde 5.686.000 ton ve ikinci üç aylık devresinde de 5.575.000 ton kömür istihsal edilmiştir.

Fransa: (*)

Mahrukat endüstrisinin millileştirilmesi hakkında verilen karar Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Program, 1946 için 55.000.000 tonluk bir ilk merhale istihsalini gözetmektedir. İkinci merhale 1947 - 1953 ara-

sında aylık 6.000.000 ton istihali hedef tutmaktadır. Müteakiben Lorraine havzasının genişletilmesi sayesinde bu miktar senede 75.000.000 tona yükseltilebilecektir. Kömür istihali (1) sene ortasında hafifçe azalma temayülü göstermiştir. Ocak ayında günlük istihsal vasatı 155.044 ton iken Mayıs'ta 161.527 tona çıkmış, fakat Haziran ayında işçi başına isabet eden miktar 880 kg. olarak günlük istihsal 90.000 tona düşmüştür. 1933 senesinde bir işçinin çıkardığı kömürün miktarı 1.229 kg. idi. İstihsaldeki bu düşmeye mukabil, kömür ithalâtında bir artma vardır. Haziranın ilk haftasında bu miktar 153.848 tona varmıştır. Mayıs ayı haftalık vasatı ise 133.475 ton idi. Evvelce tahmin edilen ithalâta karşı bu rakamlar bir açık ifade etmektedir. Fakat bu, Ruhr'daki vaziyet ve Amerika'daki grevler nazarı itibara alınırca pek gayri tabii görünmez. Ruhr havzasından memlekete az kömür tahsis edilmesi dolayısıyla Fransa'da, mahallî İngiliz otoritelerine karşı bir matbuat savaşı mevcuttur.

Amerikan tahminlerine göre, 1946 yılında bitümlü kömür istihali, 1945 istihsalinin % 25 den fazla noksanını tutabilecektir. Antrasit istihali ise, grevler devan etmemek şartıyla % 14 fazla olacaktır. Polonya'dan 2233 tonluk ilk kömür partisi gelmiş ve bu, Paris'te Gennevilliers gaz fabrikasına tahsis edilmiştir.

Fransa'da aylara göre kömür istihsal vaziyeti şöyledir:

(1000 metrik ton olarak) (2)	
Ocak	3779
Şubat	3614
Mart	4014
Nisan	3884
Mayıs	4003
Haziran	3716

(1) The Colliery Guardian Haziran 28, 1946, S. 887
 (2) United Nations Monthly Bulletin of Statistics Ağustos, 1946.

Almanya

Ruhr (3) kömür havzasının senelik normal istihsal kapasitesi 125.000.000 tondur. Bu istihsal, 47 şirket tarafından 137 madende yapılmaktadır. Her maden için vasatı yıllık istihsal takriben 900.000 tondur ve her mil murabbamdan günde 750-1050 ton istihsal yapılmaktadır. Günde 1.800 tonluk bir istihsal en kesif çalışma ile temin edilebilmekte ve 2.600 ton âzami sayılmaktadır. Mevcut madenlerin istihsal ömürleri 50-100 sene arasındadır.

Almanya'nın şark ve garp bölgelerinde 1945 senesinin ilk 5 ay kömür istihali aşağıda verilmiştir:

(1000 metrik ton üzerinden) (4)

A y l a r

Ocak Şubat Mart Nisan Mayıs

Garp

bölgeleri	5.369	5.008	4.885	4.538	4.951
Şark(Rus)					
bölgesi	194	198	209	198	214

Polonya (5)

Diğer birçok memleketler gibi Polonya da işçi darlığından muztarıdır ki bu, endüstriyel kalkınma ve inşaat için başlıca engeldir. Fakat istihsal metod ve ameliyelerindeki rasyonelizasyon ve işçilerin gayretleri sayesinde zorluklar yenilmiştir ve ihracat ithalâtı aşmaktadır. Takriben senevi 100.000.000 ton istihsal hedef tutan 3 yıllık bir plan Polonya'ya büyük kömür ihracatçısı olmak, ve mukabilinde makine ve malzeme ithal etmek imkânını verecektir.

Hükümetin millileştirme programına göre bulun kömür madenleri bir sene zarfında hükümete geçecektir, ve bu müddet içinde, maden sahiplerinin de temsil edildiği hususî komisyonlar tarafından intikal tarihinde tesbit edilen tazminatın teyidi de dahildir.

(3) The Colliery Guardian, Haziran 28, 1946; S.887

(4) United Nations Monthly Bulletin of Statistics, Ağustos 1946.

(5) The Colliery Guardian Temmuz 12, 1946; P.74

Martta kömür istihali önceden tasarlanan miktarı aşarak (% 102.6) 3.771.000 tona varmıştır. Şubat ayı istihali 3.285.000 ve ocak ayı istihali ise 3.600.000 tondur. 1946 senesi için yapılması istenen istihsal 46.000.000 ton ve 1947 için tasarlanan miktar ise 70.000.000 tondur. Bu rakamlar ihtiyatla tesbit olunmuştur. Şimdiki istihsal temposu bu hedeflere varılabileceğini tahmin ettirmektedir. Bu bulunduğumuz sene içinde istihsalin % 54 ü iç piyasada sarfedilecek, % 16 sı kendi ihtiyaçları için kömür madenlerinde kullanılacak ve % 31 i ihracata ayrılacaktır. Sene için hesabedilen ihracat miktarı 14.500.000 tondur.

Avusturya : (1)

Normal zamanlarda Avusturya'nın kömür ihtiyacı takriben 6,5 milyon ton kadardır ve bu ihtiyacın yarısı bile iyi ekonomik şartlar altında, memleket dahilinde istihsal edilememektedir. Bundan başka Avusturya kömür madenleri yalnız linyit istihsal eder. Yegâne taşkömürü Schneeberg'de Grunbach'ta olup kokslaştırılmaz. Yani bu hesaba göre, 3,5 milyon tonluk taşkömür ithal edilmelidir.

Amerikan İşgal Kuvvetleri Komandanlığı yukarı Avusturya'da Tomasroth(2) yakınında Wolfseggranntal kömür havzasında yeniden faaliyete geçilmesi hususunda bir emir yayınlamıştır.

Bu kömür havzası 1945 Mayısından beri Amerikalılar tarafından idare edilmekte idi ve memleketin Amerikan bölgesinde bulunan tek linyit rezervidir. Mart ayında burada 57,000 ton linyit istihsal edilmiştir.

Hollanda : (3)

Mayıs ayında Hollanda kömür istihali 661.006 tona varmıştır. Bu, 25.423 ton günlük istihsale tekabül eder ve aylık istihsalde 9.000 tonluk bir artmayı ifade etmektedir. Bununla beraber, istihsal halen 1938 senesinin aynı ayındaki istihsalin % 57 si kadardır. Ağustos 1945 denberi işçi başına istihsal tedricen ve devamlı bir surette yükselmektedir. (Mayısta 1750 kg.). Fakat 1938 Mayısındaki rakamın % 74 ünü aşmamıştır. Mayıs ayında memleketin mecmu istihlâki 737.262 ton kadardır. Bunun 526.419 tonu dahilden ve 210.843 tonu dışarıdan temin edilmiştir.

1946 ilk yarısında muhtelif memleketlerin linyit istihsalı (Metrik ton olarak 000 ilâvesiyle) (4)

A Y L A R

Memleket	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
Kanada	193	158	110	62	60	—
Almanya A) Garp bölgesi	3851	3651	4208	3991	4194	—
Almanya B) Şark (Rus) bölgesi.	9008	8293	9164	8573	9159	—
Bulgaristan	282	290	329	306	282	—
Fransa	187	185	194	152	130	122
Çekoslovakya	1679	1634	1753	1600	1564	—
Yeni Zelanda	117	132	134	126	—	—

- (1) The Metal Bulletin, Haziran 25, 1946 S. 3
(2) The Colliery Guardian Temmuz 12, 1946 S.60
(3) The Colliery Guardian Haziran 28, 1946, S. 887

- (4) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos, 1946

Senenin ilk 4 ayında mecmuan 2.506.000 ton kömür istihsal edilmiştir. Haziran istihsalı ise 639.000 tondur.

Çekoslovakya : (*)

Çekoslovakya'da şimdiki istihsal halen tamamen memnuniyet bahş bir vaziyette değildir ve taşkömürü istihsalı harp sonrası işçi noksanı dolayısıyla yavaş yavaş düşmektedir. Birçok mühim Çekoslovak madenlerinde vasatı günlük istihsal şu şekildedir:

Most	45.000 ton (linyit),
Ostreaa	38.000 "
Falknov	15.000 " (linyit)
Kladno	1.550 " "
Handlova	1.800 " "

Linyit istihsalı halen kâfi miktardadır. Mümkün olan her yerde taşkömürü

yerine linyit kullanılmaktadır. Makineleştirme, bilhassa açık linyit madenlerinde gittikçe artırılmaktadır. Most ve Falknov madenleri en ziyade makineleştirilen yerlerdir. Mayıs 1945 de 479,380 ton linyit ve 239.089 ton taşkömür istihsal edilmiştir ki, bu miktarlar -1937 Mayısının mütekabilen yüzde 37 ve 19 una tekabül etmektedir. Bu sene Martında istihsal yekûnu linyit için 1.781.817 tona ve taşkömürü için 1.266.762 tona varmıştır, Böylece linyit istihsalı harpten önceki devreler istihsalini aşmıştır. Taşkömürü istihsalı halen geride kalmakta ise de, bir düzelme vardır. Memleketten bir miktar da ihracat yapılmıştır. Mart ayında dış pazarlar 60.635 ton kömür ve kok gönderilmiştir.

1946 yılı ilk yarısında muhtelif memleketlerde kömür istihsalı (metrik ton olarak 000 ilâvesiyle)

A Y L A R

Memleket	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
Kanada	1455	1329	1336	1175	1200	—
A. B. D. 1)	53575	49666	56510	7847 1)	29914 ¹⁾	49293
Brezilya ²⁾	179	74	122	—	—	—
Şili	138	110	165	168	—	—
Meksika	85	76		—	—	—
Hindistan ³⁾	2502	2573	2398	2210	2230	—
Almanya A) Garp bölgesi	5369	5008	4885	4538	4951	—
Almanya A) Şark (Rus) bölgesi	194	198	209	198	214	—
Belçika	1944	1813	1929	1885	1893	1797
Fransa	3779	3614	4014	3884	4003	3716
Hollanda	629	593	637	652	663	639
Polonya	3600	3286	3771	3742	3709	3530
Portekiz	20	29	29	32	30	27
İngiltere ⁴⁾	1501	15878	16605	15147	17258	15760
Çekoslovakya	1228	1153	1226	1099	1146	—
Türkiye	335	324	326	—	—	—
Yenizelanda	81	86	99	81	—	—

1) Az bir miktar linyitle beraber.

2) Tahmini veya itibari rakam.

3) Yalnız İngiliz Vilayetleri (umum istihsalin takriben % 90 ı)

4) Satılık kömür hükümet açık ocak istihsal dahil.

PETROL

Amerika :

Fiyat kontrol dairesinin (O. P. A.) resmen feshi dolayısıyla fiyat kontrolünün akıbeti hakkındaki belirsizlik, petrol endüstrisinde müphem bir vaziyet husule getirmiştir. Amerika'nın harbe girişinden beri varil başına yapılan fiyat yükselmelerine ilâveten bu defa 1 Nisandan itibaren 25 sent kadar ilâve yapılarak bu artma miktarı 35 sente çıkarılmış bulunmaktadır. Bumiktarında hayükselmesinin galon başına gazolin fiyatlarında 1 sent

ve fuel oil için 1/2 ilâ 3/4 sentlik bir artmaya sebep olması muhtemeldir. Keza diğer mahsullerde de buna uygun artmalar kaydedilecektir. Harp seneleri içinde bütün maddelerde ve ücretlerdeki yükselmeler nazarı itibara alınır, petrol fiyatlarındaki bu artmanın aşırı sayılmaması icabeder. Bu fiyat yükselmeleri olmasaydı bile, yeni rezervler bulmak ve artan ham petrol fiyatlarını karşılayabilmek için lüzumlu olan petrol sondaj ve araştırmalarındaki büyük fiyat yükselmeleri bu yükselmeyi tevlidedebilecekti.

A.B.D. de 1945 ve 1946 Yıllarında Petrol Endüstrisinde Temayüller (Varil: 000 ilâvesiyle)

Aylar	HAM PETROL			GAZOLİN		MOTORİN		Bakiye Yağlar	
	Günlük istihsal	Taktire giden	Stok (*)	Haftalık istihsal	Stok (*)	Haftalık istihsal	Stok (*)	Haftalık istihsal	Stok (*)
1945									
I	4727	4756	221,310	14.927	88.223	4.843	33.561	9252	51119
II	4777	4803	219,351	15.500	93.972	4.958	28.753	9084	46713
III	4781	4677	223,782	14.644	98.758	4.543	26.899	9184	41744
IV	4805	4780	223,474	14.633	94.068	4.636	28.273	9373	39813
V	4887	4950	222,831	15.194	89.121	4.667	29.184	9670	83584
VI	4903	4999	220,781	15.546	86.472	4.910	32.223	9077	40488
1946 I	4626	4553	220,544	13.622	101.737	5.720	29.498	8411	39722
II	4714	4595	225,699	13.175	104.739	5.728	25.398	7913	39290
III	4425	4684	224,994	13.896	104.715	5.337	28.240	8738	37746
IV	4672	4685	224,443	14.228	99.631	5.568	30.466	9204	39404
V	4759	4857	222,214	14.322	95.769	5.463	32.973	8908	43368
VI	4957	4854	223,883	14.500	92.333	5.325	37.762	8828	46447

(*)Hafta sonu vaziyeti.

Kanada :

Ham petrol ihtiyacının takriben % 15 ini istihsal eden ve dünyanın tesbit edilmiş petrol rezervlerinin binde birinden azına sahip olan Kanada, şimdi hummalı bir petrol araştırma faaliyeti ile meşgul bulunmaktadır. Süratle genişleyen endüstrisiyle bu memleket, istihsalini artırmak, akaryakıt, yağlama maddeleri ve diğer petrol türevleri için artan talepleri karşılamak üzere bütün adalelerini germiş bulunmaktadır. Hükümet tarafından araştırma işlerinin vergi muafiyetleriyle desteklenmesi, petrol araştırmalarını kuvvetlendirmiştir. Biri kuzey batı arazisinde, diğeri de Alberta da Turner vadisinde olmak üzere, başlıca iki petrol sahası mevcuttur. Şimaldeki, ekonomik bir nakli sağlayamayacak kadar istihlâk merkezlerinden uzaktadır. Alberta sahası istihsalı ise, azalmaya yüz tutmuştur (1943 Şubatında günde 28.410 varil iken halen 20.000 varil civarında). Kanada, bugün Birleşik Amerika Devletlerinden sonra insan başına en çok petrol sarfeden memlekettir. İstihsalı kendi ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. İthalâtını deniz yoluyla Cenubî Amerikadan ve bir kısmını da cenup hududundan, Michigan'a yakın olan Ontario'dan boru hattıyla temin eder.

Avrupa :

Harp esnasında, tasfiyehane, depo ve nakliyat şebekelerinin tahribedilmiş bulunması dolayısıyla, Avrupa petrol endüstrisinin ihtiyaçları, garp yarım küresinden tamamiyle farklı görünmektedir. Bunların tekrar inşası büyük miktarda malzemeye lüzum göstermektedir. Mamafih bazı yerlerde muvakkat tamirlerle kısmî faaliyet temin edilebilmiştir. Avrupanın iki büyük petrol müstahsili olan Rusya ve Romanya harpte ağır kayıplara uğramışlardır. Resmî beyanata göre harp esnasında Rusya'da hem Almanlar, hem de Ruslar tarafından 35.000.000

varil yıllık istihsalı 3.000 kuyu tahribedilmiştir. Bundan başka, normal sondaj faaliyetini kalkındırmak hususundaki kifayetsizlik de Rusya'nın istihsalâtında çok büyük bir düşme meydana getirmiştir. Bu sukutu önlemek ve Rusya'nın endüstriyel kalkınması için lüzumlu olan büyük miktarları temin etmek üzere Avrupa ve Asya Rusya'sındaki geniş araştırma faaliyetleriyle birlikte, Bakûda ve Volga-Ural havzasında yeni ve büyük sondaj faaliyetlerine başlanmıştır. Bu senenin başında neşredilen 5 senelik plânla 1960 yılında 420 milyon varillik bir istihsal hedef tutulmaktadır. Bu maksadı temin için, Rusya bazı endüstri malzemesi fabrikaları kurmakta ve Amerika ile dünyanın diğer yerlerinde, sondaj makineleri ve rafineri teçhizatı için büyük mübayaat yapma imkânlarını araştırmaktadır.

Romanya:

Beynelmilel petrol çevrelerinde, istihsalinin büyük bir kısmı ihracedilen Romanya petrol endüstrisine büyük bir alâka gösterilmektedir. Harpten evvel istihsalde bir azalma temayülü olduğu ifşa edilmişti. Her sene açılmakta olan 200 veya daha fazla sayıda kuyunun 1938 den itibaren yıllık istihsalinde yüzde beş ilâ yedi azalma görülmüştür. Bu azalma, harp senelerinde artan bir hızla devam etmiştir. Alman hâkimiyeti altında mecmu istihsalâtı idame ettirebilmek için sondaj işlerinde yüzde 36 kadar bir artırma tatbik etmek suretiyle sarf edilen gayretler 1942 yılında yalnız 212.000 ton kazanç temin etmiştir. (Aynı sene istihsal rakamı harpten evvelki seviyeye nazaran % 7 kadar kayıp gösterir). 1944 yılının iptidalarında başlamış olan müttefik hava hücumları neticesinde istihsaldeki en düşük rakam (3.525.000 ton) elde edilmiştir. 1944 Ağustosunda mütarekeyi takiben istihsalde bir artma hasıl olmuştur (1945 de 4.640.000 ton). Fakat bu

miktar halen 1939 seviyesinin % 74 ünü ifade etmektedir.

İhtiyaçları karşılamak ve ihracat işlerini yeniden ihya etmek için araştırma sondajlarını mutlaka artırmak icabetmektedir. Fakat bu, büyük sondaj malzemesi ve diğer teçhizatın ithalini tazammun edecek ve binnetice büyük miktarda paraya lüzum gösterecektir. Halbuki halen memleket fena bir enflasyon içinde bulunmaktadır ve hükümet tarafından tesbit edilen ham petrol fiyatı istihsal maliyetinden aşağıdır. Petrol müstahsilleri birliği hükümetten beş misli artma talebetmişlerdir. Müstahsillerin faaliyetlerine devam edebilmelerini temin için bir miktar artmanın kabulü muhtemeldir.

Avusturya :

Avusturya ham petrol istihsalı harp esnasında senede bazen 1.000.000 tonu aşmıştır. Tetkik edilmiş rezervler 10-15 milyon ton tahmin edilmiştir. Senevi 600.000 tonluk istihsal yapılacağı tahmin edilmektedir. Harp esnasında vukua gelen hasarlar ve sökülen tesisat ancak yeni ve tam tamirlerden sonra telâfi edilebilecektir. Bu miktar yıllık istihsal Avusturya'nın ihtiyaçlarını karşılamaya yeter. İstihsal edilen ağır yağın bir kısmını ihracederek gelirini memleketin ihtiyacına lüzumlu olan ecnebî gazolini için kullanmak, memleket için çok ekonomik olacaktır. Orman endüstrisi, su kuvvetlerinden istifade ve petrol istihsalâtının, Avusturya'yı yabancı mahrukâtından kurtaracağı ümidedilmektedir. Başlıca petrol rezervleri Zisterdorf ile diğer yerlerde ve Rus işgali bölgesi içindedir. Memleketin diğer bölgelerinde de araştırmalar yapılması tavsiye edilmektedir.

Ortaşark ve Suudi Arabistan :

Orta Şark'ta Suudi Arabistan'ın istihsalı günde 180.000 varile yükselmiş olup, şark pazarlarında halen hüküm süren

kuvvetli talepler bakımından artmaya devam edeceği ümidedilmektedir. The Arabian American Oil Company'nin sondaj kapasitesi yeni ekiplerle artırılmıştır. Kuwait petrolü şimdi tevzi kanallarına akmaya başlamıştır. Kirkuk petrol sahasından Filistin'in Hayfa limanına 620 milik bir boru hattı ilâvesiyle mevcut hattın ikileştirilmesi Avrupa'da 1939 da harbin çıkmasından evvel, Iraq Petroleum Company tarafından tasarlanmıştı. Bu suretle Irak pipeline'ının kapasitesini senede 90 000 000 varile yükseltmek mümkün olacaktır.

Rusya harpten, süratle mekanize edilen bir memleket olarak ve doymaz bir petrol ihtiyacı ile çıkmıştır. İhracatçı olarak tamamen petrol piyasası dışında gözükmemektedir. Keza Romanya petrolünü kendine ayıran hesapları vardır ve bu suretle Akdeniz petrol ihtiyacı için bir kaynağı da kesmektedir. Buna nazaran Irak petrol kumpanyası bakımından böyle bir genişleme programı tatbiki için şimdi çok çekici bir vaziyet mevcut bulunmaktadır. Bu, Kerkük sahasının istihsalının 1948 de şimdikinin üç misline çıkmasını temin edecektir. Basra Körfezinden Şark î Akdeniz'e Transarabian pipeline'ına geçit hakkı temin için yapılan anlaşmalar esas itibariyle bitmiş bulunmaktadır. Fakat hattın inşası için herhangi bir tarih bildirilmemiştir. Bununla beraber yapılan hazırlıklar, istihsal miktarı icabettirince borunun döşeneceği hususunda her türlü tereddüdü izale etmektedir. Bu olaylar, beynelmilel petrol çevrelerinde Orta Şark petrolleri hakkında uzun vadeli hesapların elde bulunduğuna ve istihsalın gelişmesi ve rafinasyon tesislerinin inşasının bu sahada devam edeceğine işaret etmektedir.

Uzakşark :

Üç seneye yakın bir müddet zarfında bütün petrol sahaları Japonlar tarafından kontrol edilmiş bulunan, Uzak

Şark'ta, mülkiyetlerini tekrar ele alan petrol sahipleri için üç şık vardır. Birincisi çalışma güçlerini birleştirmek, ikincisi muvakkat tamirlerle kısmen istihsal temin etmek, üçüncüsü tam ve devamlı inşaata girişmek, hasara uğrayan kuyularını temizlemek veya yeniden açmak ve işgal sebebiyle inkıtaa uğrayan araştırma işlerine başlamak. Japon ricatından sonra işgal kuvvetleriyle iş birliği yapacak ekiplere ihtiyaç hasıl oldu. Japonlar çekilirken meselâ Sarawak ve Miri'de başlıca tesisatı havaya uçurdular ve kuyularını tutuştular. Müttefikler tarafından bu yangınlar süratle söndürüldü ve birçok teçhizat asgarî hasarla kurtarıldı. Tarkan'da ufak bir mikyasta istihsal yapabilmek birkaç hafta içinde mümkün oldu. Balık Papan'da ise tasfiyehanenin teslimata başlaması için tam bir sene geçmesi icabetmiştir. Sumatra ve Cava'da yapılan şiddetli çarpışmalar sebebiyle resmî işgalden aylarca sonra bile sahaya girmek ve ihtiyaçları tesbit etmek mümkün olamamıştır. Burma'da, Rangoon gibi tasfiyehanelerin tamamen tahribediği yerler müstesna, tam faaliyete geçilmesi için lüzumlu malzeme ve teçhizat beklenirken, diğer sahalarda muvakkaten çalışmaya başlanmaktadır. İşçiler çok dağılmış olduğu için araştırma işlerine başlanmakta çok büyük gecikmeler olmuştur. Bu sebeplerden dolayı Pasifik bölgesinde endüstrinin ihtiyacı yeni tesisatı ve çok masrafı icabettirecektir. Lüzumlu malzemenin temini ve nakliyatın başarılı olabilmesi uzun bir müddete mütevakıftır.

Meksika :

Harp esnasında lüzumlu teçhizatın temin edilememesi dolayısıyla Meksika'da arama ve sondaj işleri asgarî hadde inmiştir. Bununla beraber, istihlâk süratle artmıştır. Her gün artmakta olan iç talebi karşılamak ve harpten önceki yıllarda mühim bir yer alan ihracat işlerine

girişmek için Petroleos Mexicanos, başlıca istihsalât sahasının toplandığı Gulf Coast ve Isthmus sahalalarında olduğu gibi, şimalde West Coast'ta da Jeofizik usulü ile araştırmalar yapmaktadır. Bu, tasfiyehaneler inşaatı pipeline tesisi ve artan istihsalin iyi bir şekilde tevziini temin edecek büyük depoların kurulmasını hedef tutan büyük bir genişleme programının yalnız bir kısmını teşkil etmektedir.

Merkezî Amerika s

Merkezî Amerika petrol endüstrisi, inkişafının ilk merhalesinde bulunmaktadır. Nicaragua, petrol araştırma işlerinin ilerde olduğu bir memleketdir. Guatemala hariçî sermayenin yardımını temin etmek için son zamanlarda yeni bir petrol kanunu kabul etmiştir. İngiliz Honduras'ı senelerce evvel Shell kumpanyasına bir araştırma müsaadesi vermişti; harp dolayısıyla bunun yalnız iptidaî hava istikşafı kısmı yapılmış bulunmaktadır.

West Indies'te araştırma faaliyetleri harpte inkıtaa uğramıştı, şimdi Küba ve Dominik Cumhuriyetinde yeniden başlamıştır. Bahama adalarında, adalar etrafındaki sığ sularda geniş bir saha kaplayan arazi üzerinde altı kumpanya imtiyaz almıştır. Bunların bazılarında jeofizik usulü ile araştırmalar halen ilerlemektedir. Bu araştırmaları tecrübe son dajları takibedecektir. Harp esnasında askerî ihtiyaçlar için petrol temini maksadıyla kuyuların son haddine kadar çıkarıldığı Trinidad'ta araştırma için sahil kenarındaki bölgeler tesbit edilmiştir.

Cenubî Amerika :

Cenubî Amerika, kıtanın bir başından öbür ucuna kadar bir araştırma ve gelişme faaliyeti devresine girmekte ve bu faaliyet eskiden yapılan bütün işleri aşmaktadır. En geniş faaliyet müttefik

askerî metal ebadının istihsalde yüzde otuz kadar bir artma tevliedettiği Venezuela'da 1943 de çıkarılan petrol kanununa göre yeni veya revizyona tâbi tutulmuş imtiyazlar elde eden kumpanyalar tarafından yapılmaktadır. Gelişme faaliyeti şark ve garp bölgeleri arasında oldukça muntazam olarak dağılmış bulunmaktadır.

Kolombia'da : çalışan beynelmilel kumpanyalar, araştırma faaliyetlerinin sahasını genişletmektedir ve memleketin üç müstahsil sahası olan De Mares, Barco ve Yondo'daki imtiyazlar halen günde 68 000 varil istihsal ediyorlar ki bu miktar, nakliyat imkânsızlıkları sebebiyle harp esnasında azalan istihsalin üç sene evvelki seviyesinin üç mislidir. Shell kumpanyasının Casabe sahası bu üç sahanın en yenisidir ve geçen sene tam faaliyet haline geçmiştir. İstihsal günde 10 000 varile yaklaşmakta ve arazinin, petrol mevcudiyeti tesbit edilmiş kısımlarında yeni kuyular açılmaktadır. Arama kuyularının derin açılması icabeden Kolombia, komşu memleketlerde olduğu kadar süratle ilerleyememektedir. Fakat verimli sahaların bulunduğu mahallerin salahiyyetli kumpanyalara teslimi, geniş bir petrol faaliyetine yol açmıştır.

Eküatör :

Senelerdenberi petrol istihsal etmesine rağmen, hiçbir zaman şimal komşularıyla kabiliyyas bir seviyeye çıkmamıştır ve arazisinin büyük bir kısmı tetkik edilmemiştir. Şimdi büyük faaliyete girilmek üzeredir. International Ecuadorian Petroleum Company sahil arazisinde istikşaf yapmaktadır ve üç sondaj çalışmaktadır. Shell Şarkî Eküatör'de (And'ların ötesinde) büyük bir imtiyaza sahiptir ve bir kuru kuyu açmıştır. Diğer sondajlar da hazırlanmaktadır.

Birçok seneler ecnebi sermayenin çekindiği Peru'da yeni bir petrol kaynakları araştırma kanunu kabul edilmiştir.

Ayrıca revizyona tâbi tutulmuş bir petrol kanunu da hazırlanmıştır ve Peru Meclisinin tasvibini beklemektedir. Kabul edildiği takdirde birçok beynelmilel kumpanyalara ruhsatlar verileceği ümideilmektedir. International Petroleum Company ile yapılacak anlaşma bu kumpanyaya Sechura çölünde, halen istihsal kabiliyyetinin tamamına varmış olan Talara petrol sahasına komşu olan arazide beş milyon Acre'dan fazla bir saha üzerinde araştırma ve geliştirme imkânını temin edecektir. Jeologlara göre Peru'da araştırma için en müsait saha And'ların şark sathı maili üzerindedir.

Birçok seneler Hükümet Boliviya Petrol kumpanyasını kontrol etmiştir. Yacimientos Petroliferos Fiscales Boliviano (YPFB), Boliviya'nın küçük petrol sahalarının istihsalini artırmak, rafinasyon ve memleketin petrol mahsulleri ihtiyacını karşılamak üzere, tevzi tesisatı kurmak için plânlar hazırlamıştır. Harp esnasında bunların tatbiki için lüzumlu malzemeyi elde etmek imkânsız olmuştur. Fakat sulh avdet eder etmez teşebbüslere geçilmiştir. Şimalî Amerika'lı mühendislerin etüt ve tahminleri esas tutularak, ham petrol istihsalinin, bilinen yirmi milyon varil rezervli ve memleketin ihtiyacını birçok seneler karşılayacağı hesabedilen Camiri sahasında temerküz edilmesi kararlaştırılmıştır. Plân, günde asgarî 3.000 varil istihsalı 29 kuyunun açılmasını icabettirmekte keza Camiri'den Cochabamba'ya, günde 3.000 varil başlangıç kapasiteli (munzam tulumba tesisleriyle 12.000 varile yükselebilecektir) bir pipe-line döşenmesine de lüzum göstermektedir. Cochabamba, demiryolu ve diğer yolları ile iyi bir tevzi merkezi olması dolayısıyla bir rafineri tesisatı için en uygun yer olarak seçilmiştir. Daha sonra Sucre'de ikinci bir rafinerinin inşası tetkik edilmektedir.

Geçen senenin sonunda memlekette petrol emarelerine rastlanması Şili'de

büyük alâka uyandırmıştır. Daha önceden tesbit edilen diğer yerlerde de şimdi sondajlar yapılmaktadır. Keza Peru ve diğer yakın noktalardan gelecek ham petrolle takviye edilecek dahili istihsal için, günde 10.000 varil kapasiteli bir tasfiyehane kurulması hakkındaki bir teklif üzerinde müzakereler yapılmaktadır.

Cenubî Amerika'nın belli başlı üç petrol müstahsilinden biri sıfatıyla Arjantin, bu endüstri teçhizat ve malzemesinin büyük bir alıcısıdır. Harp esnasında 5 sene müddetle teçhizat temin edilememesi yüzünden hem saha, hem tasfiye cihazlarında büyük bir boşluk hasil olmuştur. Siparişleri yerine getirmek mümkün oldukça bu telâfi edilmektedir. Geçen sene Paraguay Hükümeti ve Union Oil Company of California ile hazırlanan bir kontratla, memleketin garp kısmındaki geniş, fakat az tetkik edilmiş Chaco bölgesinde jeofizik usulü ile tetkikat yapılmaktadır.

Brezilya, kendi petrol kaynaklarının

süratle gelişmesi ihtiyacını duyan diğer bir memlekettir. Bu nokta göz önünde tutularak, şimdiye kadar yalnız Brezilya tebaasından olanlara petrol istihsal ve rafinasyon ruhsatı verilmesine rağmen, bundan sonra ecnebi sermaye ve ihtisasının iştirakine müsaade edilmesi için tavsiyelerde bulunulmaktadır. Şimdi Millî Petrol Meclisi (The National Petroleum Council) rafinasyon kumpanyalarının, kazançlarının bir kısmını araştırma işlerine ayırmalarını temin edecek bir anlaşma ile bunların lisansa tâbi tutulmaları hakkında bir teklifi müzakere etmektedir.

Cenubî Amerika'nın petrol işleri hakkındaki faaliyetleri yalnız kendi petrol tarihinde rastlandığından çok büyük değildir; fakat muhtelif memleketlerin hükümetleri, milli ekonomi bakımından, petrol sahalarının inkişafı için yakın bir alâka ve şimdiye kadar bazı çevrelerde yabancı sermaye ve tecrübesine karşı gösterilmeyen bir hüsnü kabul göstermektedirler.

Muhtelif memleketlerin 1946 senesi ilk yarısında ham petrol istihsalâtı(*)
(Metrik ton olarak 000 Hâvesiyle)

Memleketler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
Kanada	87	78	85	83	84	—
A. B. D.	19371	17853	18489	18943	2002	—
Kolombiya ¹⁾	281	260	279	280	288	—
Meksika	551	541	615	577	—	—
Peru	147	134	143	134	140	135
Venezuela	4367	4021	4607	4488	—	—
İran ²⁾	1596	1520	1745	1771	1783	—
Almanya	54	49	57	55	59	56
Polonya	9	8	9	9	—	—
Romanya	351 ³⁾		—	—	—	—

1) Bir miktar tabii gazolinle birlikte.

2) Angel-Iranian Oil Company

3) Üç aylık istihsal vasatı

(*) United Nations Monthly Bulletin of statistics. Ağustos 1946

Demir ve Çelik

A B. D. *)

Amerikanın demir cevheri istihsali 1946 yılı Haziran ayında 8 849 939 şort tonu tutmuştur. Mayıs ayında ise bu rakam 4.578.309 ton idi (1945 Haziranında 11.460.272 şort ton). 30 Haziranda madenlerde mevcut cevher stokları

(1000 metrik ton üzerinden) (**)

Mayıs sonuna nazaran % 16,6 azalma ile 5.367.267 tona düşmüştür.

Aşağıdaki cetvel Amerika Birleşik Devletlerinin 1946 yılı yarısında Font ve Ferro-halitalarıyla çelik istihsalini göstermektedir:

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
Font ve ferro halitaları ¹⁾	2.399 ²⁾	1.041 ²⁾	4.013	3.279	2.093	3.340
Çelik (döküm)	3.513 ²⁾	1.263 ²⁾	5.903	5.316	3.695	5.103

Birleşik Devletler maden bürosuna göre Ferro-silisyum (% 50 Si) istihsali 1946 senesinin ilk üç ayında, 1945 in son üç ayındaki 39.265 tona mukabil 30 581 tona baliğ olabilmıştır. % 75 Si ihtiva eden halitanın istihsali aynı devredeki 11.54 tona karşılık 7.135 ton olmuştur. Bu azalmalar, çelik endüstrisinde başlıca Ocak ve Şubat aylarında vukubulan grevler sebebiyle meydana gelmiştir. Ocak - Şubat aylarında hepsi Kanada'dan olmak üzere 2.111 şort ton Ferro-Silisyum ithal edilmiştir.

(Civilian Production Administration) tarafından verilen son bir rapora göre 1946 senesinin ilk yansı zarfında Amerikan teneke endüstrisi gıda sanayii ve açlığa karşı alınan tedbirler için lüzumlu bütün ihtiyaçları karşılamıştır. Haziran ayı sonunda iç ihtiyaçlar için 31.000 ton ve açlığa karşı alınması icabeden tedbirler için de 47.000 ton teneke kullanıldığı tesbit edilmiştir.

*) The Metal Bulletin No. 3132, 1946 S. 20

**) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos 1946. S. 245

1) Elektrik fırınlarında yapılan Ferro-halitaları hariç.

2) I - II 1946 grevi.

Amerika'nın Çelik ve Çelik halitaları İSTİHSALİ (1000 ton üzerinden)

Sene	Çelik Halitaları		Mecmu Çelik istihsali
	İstihsal	Mecmu istihsalin yüzdesi	
1939	3212	6,1	52.799
1940	4966	6,3	66.983
1941	8206	9,9	82.839
1942	11.526	13,4	86.032
1943	13.116	14,8	88.873
1944	10.497	11,5	889.642
1945	8599	10,8	79.736
1946 Ocak	327	8,4	3.872
Şubat	130	9,3	1.393
Mart	531	8,2	6.507
Nisan	528	9,1	5.806
Mayıs	394	9,7	4.072
Haziran	543	9,7	5.625

1946 Temmuz - Eylül devresi için 900.000 tonluk bir istihsal yapılacağı hesaplanmaktadır. Bu miktar senenin ilk yarısındaki istihsal rakamına yakındır.

Font istihsalcileri, (*) Mart sonunda, ton başına 75 sentlik fiyat yükselmesinin artmış olan maliyet masraflarını karşılamak için kâfi olduğunu temin etmektedirler. Çelik endüstrisindeki grevlerden sonra maliyetlerin yükselmesi sebebiyle bazı çevrelerde hurda fiyatları için bir baskı başlamıştır. Kömür grevlerinin bir neticesi olarak gıda konserveleri için lüzumlu olan teneke levhalarının tahdide uğrayacağına dair emareler vardır.

İngiltere:

Britanya demir ve çelik endüstrisi için kömür mühim bir mesele teşkil etmektedir. Kömür madenlerinin millileştirilmesi, ekonomik durumu, kendi sahip olduğu demir, kireçtaşı, kömür gibi hammaddelere istinaden ağır demir ve çelik sanayiinin bünyesinde değişiklikler icabettirecektir. Keza bu vaziyet, endüstriye lüzumlu mahrukatın gerek miktarı, gerek evsafı hususunda bir endişe doğurmaktadır. Filhakika kömür takyidatı, en büyük müstehlik olan demir ve çelik endüstrisinde gecikmeler tevliyetmiştir. Bu mesele, mahrukat ve enerji nezareti tarafından halledilmek mecburiyetindedir.

İngiltere'nin içinden ve dış memleketlerden, hatta ilerde istihsal edilebilecek miktarları aşan çelik talepleri vardır. Hem demir ve hem de çelik ihracatının dahildeki müstehliklerin ihtiyaçları bakımından tahdidi icabetmektedir. Esas itibarıyla müstahsiller geniş siparişler kabul etmek istememektedirler. Halen, Britanya demir ve çelik endüstrisinin bu vaziyeti için görünürde pek az şey yapılmaktadır.

Gerek sınaî malzeme, gerek hafif dökümler imal eden dökümhanelerde halen büyük faaliyet vardır. Bilhassa

(*) Met. Ind. Nisan 12, 1946 S. 245

İkinciler büyük gayret göstermektedirler ve bunların yüksek fosforlu dökme demir ihtiyaçları hemen tamamen karşılanmaktadır. Yüksek fırınlarda ve dökümhanelerde stok bulunmamaktadır. Yeni inşaat faaliyeti bu hızını muhafaza ederse, dökme demiri mutlaka temin etmek icabedecektir. Düşük ve orta fosforlu demir ve rafine dökme demir için talep her ne kadar çok ve artıyorsa da, durum yüksek fosforlu demirde olduğu gibi dar değildir. Dökümhanelerin talepleri karşılanabilmekte ve hattâ bunlar stoklar da yapabilmektedirler.

Hadde mamulleri yapanların işleri de artmıştır ve ellerinde birkaç aylık birikmiş iş vardır. Saç imalâtçıları da siparişlerle yüklüdür ve halen gelmekte olan siparişlerle karşı karşıyadır. Aylarca sonra teslim edilmek şartıyla siparişler kabul olunmaktadır. Teneke için dahilde büyük talep vardır ve yeni siparişler kabul olunmamaktadır. Kaplanmamış teneke levhalar vaziyetinde hafif bir düzelmeye görülmektedir. Ray imalâthaneleri, tel atölyeleri aynı şekilde fazla yüklü bulunuyorlar.

Endüstriye yavaş yavaş daha fazla işçi avdet etmektedir ve bunlar fabrikalardaki teehhürleri kısmen telâfi etmektedirler.

Derbyshire, Northamptonshire ve az nispette İskoçya'da istihsal edilen demir, sene başında ihtiyaçları ancak karşılayabilmektedir. Son birkaç ay içinde memleket içindeki kuvvetli talep dolayısıyla çelik ihraç? resmen takriben üçte bir nispetinde tahdidedilmiştir. Geçmiş sene içinde ise ihracat piyasasına büyük tonajlar tahsis edilmiş ve bir miktar da stok yapılmıştı. Fakat şimdi Britanya'nın çelik kullanılan endüstrisinin tazyik edici ihtiyaçlarını karşılamak icabediyor. Takyidat teneke levhalara tatbik edilmeyecek ve çelik halitaları ile hususî çelik nevelerinin ihracına devam edilecek ve belki de artma vukubulacaktır. Aşa-

ğıda bu senenin ilk yarısında İngiltere-
nin muhtelif aylarda demir ve çelik ha-

litaları ile çelik istihali görülmektedir.

İngiltere demir-çelik endüstrisi vaziyeti (*)

AYLAR	Demir cevheri				Çelik halitaları dahil			
	İç istihale	İthal edilen cevher istihlakı	Ferro halitaları dahil her nevi dökme demir	Çelik imalinde kullanılan hur-dalar	İthalat tonajı	Dökümlük çelik istihali	İşlenmiş çelik teslimatı	Müstahziller ve B. I. S. C. elinde bulunan stoklar
1945 **)	272,5	72,2	136,7	138,7	2,9	227,3	171,6	1683,9
1946 Ocak	245,3	96,7	143,6	134,8	5,0	228,8	173,4	1223,9
Şubat	256,1	99,6	146,1	146,7	9,5	247,2	186,0	1197,8
Mart	256,4	108,1	147,3	155,2	5,8	255,7	200,6	1173,0
Nisan	243,5	111,4	148,7	152,4	5,6	252,1	184,6	1129,6
Mayıs	244,9	115,1	151,2	159,1	10,6	261,8	203,4	1146,1
Haziran	225,5	118,8	151,5	142,9	9,0	239,8	191,8	1130,7

Rusya (***)

Yeni Sovyet plânı 1950 senesinde 19.500 000 ton demir 25 400 000 ton çelik ve 17.800.000 ton hadde çeliği istihsalini hedef tutmaktadır. Sovyet ağır endüstrisinin geçmişteki faaliyetine bakılınca bu rakamların aşılabacağına şüphe edilemez. İhtilâlden önce Rusya'da 1913 de 4,2 milyon ton dökme demir istihsal edilmekte idi. Endüstrinin de % 72 si yabancı kapitali elinde bulunuyordu. Sivil harbin akabinde (1920 de) istihsal 1912 istihsalinin % 3 ü kadardı. Memleketin cenubunda, başlıca endüstri merkezinde, yalnız bir yüksek fırın çalışıyordu. 8 Sene sonra Stalin birinci beş senelik planı tebliğ etti. 1940 da 15.000.000 ton ham demir 18.300 .000 ton çelik istihsal edilmiştir. 1950 hedefi

(*) The Colliery Guardian Ekim 25, 1946, S. 556.

(**) Aylık vasatı

(***) The Metal Bulletin No. 3108, S.13, 1946.

ağır endüstrinin devâsâ bir inkişafına işaret etmektedir. Gelecek üçüncü beş senelik devre içinde 1960 a kadar senelik ham demir istihsalinin 50 000.000 tona ve çelik istihsalinin de 60.000.000 tona çıkarılması kararlaştırılmıştır. Rusya'nın demir ve çelik havalisi seneden seneye şarka, merkezî Asya'ya, Sibiryaya ve şimalî Arktik'e doğru uzanmaktadır. Ağır endüstri hususunda beş senelik büyük plânın hedefi iki bakımdan mütalâa edilmektedir: Almanlar tarafından işgal edilen mıntikalarda eskiden mevcut endüstrinin ihyasını tamamlamak ve diğer taraftan bu endüstriyi Urallar, Sibiryaya ve Uzak Şark'ta inkişaf ettirmektedir.

Leningrad'da yeni bir metalürji merkezinin kuruluşu birinci derecede mühim yeni bir noktayı daha ortaya koyuyor. Harpten evvel Leningrad endüstrisi bütün Sovyet birliği hadde çeliği istihsal-

nin onda birini istihlâk ediyordu; fakat hadde çeliği şimaldeki baş şehre Urallar, Ukrayna ve Sibirya'dan uzun yollarla nakledilmek mecburiyetindedir. Şimdi büyük bir fabrika Leningrad havalisinde inşa halindedir. Bu, Kola yarımadası Karelya, Arktik'te Pechora havzasında keşfedilen yeni demir ve kömür depozitleri ile beslenecektir.

Ağır endüstri tarafından Sibirya'da varılması istenilen muazzam hedefin Chelyabinsk en kuvvetli bir misalidir. Adı geçen mıntıkanın 1950 senesinde mukarrer metal istihsalı, Japonya'nın harpten evvelki bütün istihsalinden fazla ve İsveç, Finlandiya, Polonya, Macaristan ve Romanya'nın mecmu istihsalinden çok büyük ve hemen hemen Fransa'nın harpten önceki istihsal seviyesi kadar olacaktır. Gelecek sene Chelyabinsk'te hususî evsafıta çelik istihsalı, bütün Rusya'nın 1940 istihsalinden daha fazla olacaktır. Boraks ve palladium ilk defa çok mukavim, aşınmaz çelik neveleri istihsalinde kullanılacaktır. Demir ve çelik istihsalı Transcaucasia'ya doğru uzanmaktadır. Harp başladığı zaman, Kura nehri üzerinde Gürcistan'ın baş şehri Tebriz'den 25 mil mesafede Transcaucasian demir ve çelik işletmeleri tam faaliyete geçmek üzere idi. 1950 de bu fabrika Gürcistan Azerbaycan ve Ermenistan'ın genişlemekte olan yağ ve ziraî endüstrinin ve nakliyat sisteminin demir ve çelik ihtiyacını tamamen karşılayacaktır. Bu mıntıkadaki şiddetli yaz sıcakları dolayısıyla, fabrika bir hava soğutma sistemi ile teçhiz edilecektir. Sekenesinin 62.000 tahmin edildiği yeni bir şehir Kura sırtlarında ortaya çıkmaktadır.

Belçika *)

Belçika demir ve çelik endüstrisinin istihsalâtı mahrukat vaziyeti ile takyidedilmiş bulunmaktadır. Kömür endüstrisinde bir durgunluk hüküm sürmekte ve

*) The Iron and Coal Trades Review Mayıs 10, 1946 S. 860

***) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos, 1946

Almanya'nın istihsalâtında ise bir düşme bulunmaktadır. Lüksemburg ile mevcut anlaşmaya göre Belçika ayrıca kömür vermek zorundadır. Mayısta kok tevziinde demir ve çelik endüstrisinin hissesi 137.000 ton olmuştur (Nisanda 100.000 ton). Aldıkları vaidler üzerine birçok taahhütlere girişmiş bulunan imalâtçılar, istihsalin yavaş artması karşısında teslimlerin gecikmesi yüzünden, çok müşkül duruma düşmüşlerdir. Bütün endüstriye ait istihsal plânlarının çok iyi tetkiki icabetmektedir. Güçlüklerin diğer bir kısmı memleket pazarlarında muayyen bir fiyat tesisindeki gecikmelerden ileri gelmektedir. Yeni fiyat mevzuu üzerinde hükümet aylardanberi çalışmaktadır. Fakat bu müddet zarfında endüstri belirsiz bir durum içinde kalmıştır. Hükümetin, fiyatları Lüksemburg ile anlaşmanın hitamından evvel tesbit etmesi lâzım gelmektedir. Ocak-Mart devresinde Belçika'da mecmuan 474.000 metrik ton çelik ve 428.000 metrik ton Font ve Ferro halitaları istihsal edilmiştir. Nisan - Haziran devresinde ise çelik istihsalı 533.000 tona ve Font ve Ferro halitaları istihsalı 503.000 tona yükselmiştir.

Fransa:

Fransa'da Nisan ayı zarfında 1.280.000 ton demir cevheri istihsal edilmiştir (Mart ayında 1.295.700 ton). 1938 aylık vasatı istihsalı ise 2.755.200 tonu buluyordu. İhraç vaziyetine gelince, başlıca Belçika ve Lüksemburg'a olmak üzere, 445.100 ton ile tedricî bir artma göstermektedir. Mart ayı zarfında yapılan ihraç yekûnu 428.200 ton ve 1938 aylık ihracat vasatısı ise 1.158.300 ton idi.

Aşağıda Fransa'nın 1946 yılında muhtelif aylarda demir ve çelik istihsalı verilmiştir:

(1000 metrik ton üzerinden))**

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
Font ve ferro halita	193	192	214	220	252	264
Çelik(döküm)	231	244	297	319	342	343

İsveç⁽¹⁾

Diğer büyük demir müstahsili memleketlere nazaran mahrukat fiyatlarının daha yüksek olduğu İsveç'te, mahrukat istihlakini asgariye indirmek için mümkün olan her şey yapılmak icabetmektedir. Harp esnasında İsveç çelik fabrikalarını modernize etmek için büyük gayretler sarfedilmiştir. Müteaddit haddehaneler kurulmuş ve halen kurulmaktadır. Fabrikalar içinde nakil işlerinin modernleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Keza çelik evsafının iyileştirilmesi ve kontrolü hususunda tedbirler alınmış büyük sayıda yeni laboratuvarlar inşa edilmiş ve araştırma mesaisi çok faydeli olmuştur.

1946 senesinde ilk üç ay zarfında 328 000 metrik ton çelik ve 185.000 ton font elde edilmiştir. İkinci üç aylık devrede ise 302.000 metrik ton çelik 184.000 metrik ton font istihsal edilmiştir. Hurda demir ithalâtında bu sene artış vardır. 1945 yılında 18.000 ton hurda demir ithal edilmişti. 1946 yılının ilk dört ayında ise bu miktar 30.000 tona varmıştır.

Polonya ⁽²⁾

Polonya'nın çelik istihsalı senenin ilk beş ayında şu seyri takibetmiştir.

(Metrik ton olarak)

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs
92.000	87.000	102.000	101.000	97.000

Font ve Ferro halitaları istihsalı ise senenin ilk 5 ayı zarfında 286.000 metrik tona varmıştır.

İtalya ⁽³⁾

İtalyan ağır endüstrisi 27.000 tonu fırın çeliği ve 26.000 tonu elektrikli usullerle elde edilen çelik olmak üzere,

(1) The Iron and Coal Trades Review Haziran 7,1946 S. 1018

(2) United Nations Monthly Bulletin of statistics, Ağustos 1946

(3) The Colliery Guardian Temmuz 5,1946 S. 15

mart ayında 53.000 ton kadar çelik istihsal edilmiştir. Ocak ve Şubat istihsalı ise sırasıyla 51.000 ve 48.000 metrik ton kadardır. Nisanda tahmin edildiğine göre 65.000 ton çelik istihsal edilmiştir. İstihsalâtın hepsi Şimalî İtalya'da yapılmıştır. 1937 - 1939 devresinde aylık istihsal vasatı 138.000 metrik ton kadardı.

Çekoslovakya

Çekoslovakya'da demir ve çelik istihsalı artmaktadır. Nakil meseleleri dolayısıyla İsveç'ten demir cevheri istihsalı zordur ve gittikçe artan miktarlarda Rusya'dan ithalât yapılmaktadır. Keza İsviçre ve Avusturya'dan da cevher temin olunmaktadır. Millileştirilmeyi müteakip, Millî Maden ve Metalürji Kumpanyası yeniden organize edilmiştir ve şimdi eski kumpanyanın elektrik fabrikaları, madenleri ve kok fırınları hariç, diğer bütün fabrikalarına, Liskovec'teki haddehanelere, Czeska Ves'teki demir ve çelik fabrikalarına, Bohumin'deki Albert Hahn boru imalâthanelerine, Olomouc'daki gibi Moravya Çelik fabrikalarına, Czeska Budejovice'deki Bukovansky tel mamulleri fabrikasına, ve Prag'daki Peas elektrod satışı şirketine sahiptir.

Kanada ⁽⁴⁾

Northern Miner'e göre Kanada çok sağlam bir çelik endüstrisine mâliktir ve bu, son senelerde çok inkişaf etmiştir. Daha üç misli inkişaf edebilir. Kanada'nın çelik imal kabiliyeti ve Labrador'da Quebec havzasında genişletilen büyük demir kaynakları istikbal için büyük vaatler taşımaktadır. Bu senenin ilk yarısında 1.316.000 ton çelik ve 857.000 ton demir ve Ferro halitaları istihsal edilmiştir.

Lüksemburg

Lüksemburg demir ve Ferro halitaları ve çelik istihsalı 1946 yılında şu seyri takibetmiştir:

(4) The Metal Bulletin No. 3108 1946 S.14

(Metrik ton olarak) ⁽¹⁾

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	6 Aylık YEKÜN
Font ve Ferro halitaları	76.000	73.000	94.000	97.000	109.000	111.000	560.000
Çelik (döküm)	70.000	74.000	89.000	97.000	103.000	104.000	537.000

Hindistan ⁽²⁾

Hindistan Asya'da en büyük demir kaynağı temsil etmektedir. Bihar-Orissa kuşağının 2.832 milyon ton cevheri havi olduğu tahmin olunmaktadır ki Hint müstahsillerinin bin yıllık ihtiyaçlarına kifayet eder. Cevherler demir muhtevası itibarıyla dünyada en yüksek olanıdır. Yakınında kömürün kolay temin edilebilmesi ve etrafındaki sahada ucuz işçi bulma imkânları ile demir cevheri istihracı sağlam temeller üzerindedir.

Harpten evvel çelik endüstrisi sade adi çeliklerin imaline inhisar ediyordu. Elektrik fırınlı dökümhaneler ve top fabrikaları için küçük bir teşebbüs vardı. Harbin çıkması durumu büyük mikyasta değiştirdi ve gerek harp, gerek sivil ihtiyaçları için lüzumlu her türlü çelik halitaları ve çelik istihsaline yarayan Ferro halitalar, Tata Iron and Steel Co. tarafından istihsal edilmeye başlandı.

Ocak ayında 96.000 metrik ton, Şubatta 129.000 ton ve Nisanda 128.000 ton demir ve Ferro halitaları istihsal edilmiştir. Aynı aylar zarfında çelik istihsalı sırasıyla 117.000, 106.000 ve 118.000 metrik ton olmuştur.

Brezilya ⁽³⁾

Tahmin edildiğine göre Ocak - Mart devresinde 55.000 metrik ton kadar çelik

(1) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos, 1946

(2) The Mining Journal Mayıs 11, 1946, S. 364

(3) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos 1946

istihsal etmiştir. Bunun 19.000 tonu Ocak ayında, 18 000 tonu Şubatta ve 18 000 tonu da Martta istihsal edilmiştir.

Avusturya ⁽⁴⁾

Avusturya çelik istihsalâtı kömür ve elektrod fıkdanından başka Almanya'nın mağlubiyeti ve müttefik işgali dolayısıyla inkıta uğramıştır. Bundan başka memleketin muhtelif işgal bölgelerine ayrılmış olması çelik müstahsillerini işlerini üniform bir şekilde tanzim ve idare etmekten alıkoymaktadır. Çelik istihsalı için lüzumlu olan Ferro halitaları tamamiyle tükenmiştir ve Avusturya halen diğer memleketlerden tecrid edilmiş bulunmaktadır. Kendisiyle mübadelede bulunabileceği Çekoslovakya, Yugoslavya, Macaristan ve İsveç gibi memleketler ise mühim miktarlarda Ferro halitaları istihsal etmezler. Bu hususta sadece Yugoslav krom cevheri ithal edilmekte ve Avusturya'da Ferro-kroma çevrilmektedir. Avusturya çelik endüstrisi memleketin yeniden kalkınması için yeni inşaat faaliyetlerine lüzumlu olan çelik istihsalini kafi bir seviyeye çıkarmak maksadıyla UNRRA'ya müracaat etmiştir. Fakat UNRRA tarafından Avusturya'ya tahsis edilen bu gibi yardım miktarları 1.000.000 tutmakta, halbuki endüstrinin ihtiyacı olan muhtelif Ferro halitaları ile diğer madenlerin tutarı bugünkü piyasa fiyatları ile takriben 3.500.000 dolara varmaktadır.

Haziran ayında Mayıs ayma nazaran % 10 a kadar azalma ile 30.960 ton kadar demir cevheri istihsal edilmiştir.

(4) The Metal Bulletin No. 3105 Ağustos 1964

Diğer metaller

1945 (*) senesi ve 1945 in ilk yarısı demirden gayri metaller için harpten sulha geçiş ve yeni şartlara intibak devresi olmuştur. **Bakır** hakkında, muazzam stokların piyasa üzerinde baskı yapacağı şeklindeki korkudan ileri gelen kötümser tahminler tahakkuk edecek gibi gözükmemektedir. Halihazır dünya vaziyeti şu şekilde tarif edilebilir: **Amerikan** bakır rezervleri nisbeten yakın gelecekte tükenmiş olacaktır. Bu müddet, bazıları tarafından 15-20 sene olarak tahmin olunmaktadır. Amerika bir bakır ihracatçısı iken ithalâtçısı olmuştur ve öyle kalacaktır. A.B.D. 1 200.000 metrik ton tuttuğu hesabedilen dahilî talebi tatmin etmek zorundadır. Memleketin azamî istihsali 800.000 ton olduğuna göre, 400000 tondan fazla bakırın dışardan temini icabetmektedir. Şili ve Kanada coğrafi vaziyetlerinin icabı olarak Birleşik Devletlerin açığını telâfi edecek iki memlekettir.

Rodezya ve Kanada tarafından temin edilen bakır miktarı Britanya'nın ihtiyaçlarını karşılamak için gayrikâfi görünmektedir. Vaktiyle büyük müstehlik o an Almanya, Rusya, Japonya gibi memleketler gerek istihlâk, gerek istihsal bakımından gayrimuayyen bir durumdadırlar. Her halde dünyada bir bakır kifayetsizliği bulunduğu ve mevcut stokların süratle azalmakta olduğu bir vakıadır. Kısaca, talep, arzı aşmaktadır. Bakırın harpte ve harpten sonra sabit kalan fiyatı (libre başına 11,75 sent) Haziran başındanberi 14,60 etrafında bir yükselme göstermiştir.

Bakırın Amerika'daki fiyatı 14 3/8 sent tir. Amerika dışında bu fiyatlarla bu metalleri temin etmek imkânsız bulunmaktadır. Dünya fiyatı olarak libre başına 15 sent görülmektedir. Fakat bu fiyatla bile temin edilecek miktarlar tahdidedilmiş bulun-

(*) The Metal Bulletin No. 3112 S. 4

maktadır. Bu mevzuda hükümetin hiçbir şey bildirmemesi ve gizli tutması fiyatların ne olacağı hususunda tahmini güçleştirmektedir. Aynı şey kurşun ve çinko için de mevzuubahistir. Piyasada fiyat yükselişleri yakın görülmekteyse de ne kadar yükseleceği kestirilemediği gibi yükseleceği fikri de sağlam bir esasa istinadmemektedir. Mamafih demirden başka madenler için bir yükselme temayülü görülmektedir. Hükümet şimdi büyük mübayaat yapmaktadır. Britanya kurşun, bakır ve çinko fiyatları dünya fiyatlarından daha aşağıdadır. Bu fiyatlarda yükselme olacağı tabiidir ve Amerika fiyatlarındayükselme devam ettikçe daha fazla yükselmeler de kaçınılmaz bale gelecektir.

İstatistikî vaziyet şöyle bir inkişaf göstermektedir: Dünya bakır istihsali harp rejimi esnasında senede 2.500.000 metrik tona varmıştır ve 1945 de 2.100.000 tona düşmüştür. 1936 dan 1939 a kadar senevi 600 000 ton istihsal yapan Birleşik Devletler 1942 den 1944 e kadar senede 1.000.000 ton istihsal etmiştir. Bu yükselme bilhassa düşük kaliteli madenlerden istihsalin teşviki ile mümkün olmuştur. Bu madenlerin yıllık istihsali 250 000 ton kadardı. Bunlardan yapılan istihsalin devamına rağmen A.B.D. nin 1945 istihsali 700.000 tona düşmüştür. 1946 nın başlangıcındanberi istihsal hemen her yerde ciddi surette azalma göstermiştir.

Muhtelif müstahsil memleketlerdeki grevler bilhassa Birleşik Devletler ve Şili'dekiler ve umumî bir maden işçisi fıkdanı istihsal temposunu büyük mikyasta normalin altına indirmiştir. Kanada gibi diğer memleketler, bakır istihsallerini, diğer bakırla ilgili bazı madenlerle, bilhassa nikelle ayarlayarak azaltmışlardır. Rodezya'da maden faaliyeti, istihsal güçlükleri, maden işçisi yokluğu ve daha sonraları da mahrukat takyidatından müteessir olmuştur. Kömür takyidatı, harp esnasında icabı veçhile bakım

görmeyen Rodezya demiryolunun fena vaziyeti sebebiyle meydana gelmiştir. Yağmurların az yağması dolayısıyla elektrik enerjisinin temin edilememesi ve hidroelektrik enerjinin yerini tutacak olan kömürün takyidatı dolayısıyla Union Minière du Haut Katanga'nın istihsalinin 1946 yılının ikinci yarısında azalacağı çok muhtemel görülmektedir. Kömür takyidatı, harp esnasında icabı veçhle bakım görmeyen Rodezya demiryolunun fena vaziyeti sebebiyle meydana gelmiştir.

«American Bureau of Metal Statistics» tarafından 1946 senesinin ilk yarısında dünya bakır istihlâki hakkında hazırlanan rapora göre 1938 denberi birçok memleketlerde bakır istihlâkinin oldukça arttığı anlaşılmaktadır. Bu senenin Ocak - Haziran istihlâkinin 1938 senesi mecmu istihlâkinin yarısı ile mukayesesi, mecmuanın fiyat ve istatistik kısmında verilmiştir. (*)

İngiltere : (**)

Britanya ham bakır istihlâki Nisanda 24.040 ton tutmuştur. Bu miktar Martta 24.920 ton idi. Sekonder bakır istihlâki ise Marttaki 14.080 tondan 11.440 tona düşmüştür. Sülfat istihsalinde kullanılan bakır istihlâki Martta 1.280 ton kadarken Nisanda 1.310 tona çıkmıştır. Hâlita halinde olmayan bakır mamullerinde 20-550 tonluk Mart istihlâkine nazaran Nisanda 19.330 tona kadar düşme görülmüştür. Bakır halitaları mamulleri istihlâki ise 14.840 ton tutmuştur. Mart istihsal 16.170 ton idi. Hurda netal sarfiyatı ise daha ziyade sekteye uğramıştır. Çünkü ham bakır ve çinko satıcıları pek bol değildir. Daha ziyade pirinç hurdası kullanılmaktadır ve bakırın olduğu kadar çinkonun yerini tutmak kabiliyetindedir.

(*) The Metal Bulletin No. 3132 S. 15

(**) The Iron and Coal Trades Review Mayıs 31, 1946 S. 990

Nisan ayında (***) Amerika'nın bakır ve pirinç dökümhanelerinde bakır istihlâki 86.619 şort ton kadar olmuştur. Mart istihlâki ise 73.225 ton idi. Geçen senenin Nisan ayında bu miktar 147.209 ton kadardır. «Copper Institute» a göre Haziran ayında, Mayıs ayındaki 31.897 tona karşılık, 32.771 şort ton ham bakır, 23.870 ton rafine bakır (Mayısta 20.551 ton) istihsal edilmiştir. Memleket içinde bakır satışı 95.267 ton olmuş (Mayısta 93.647 ton) ve stoklar Mayıs sonunda 75.754 ton iken Haziran içinde 79.145 Una yükselmiştir. Bu senenin ilk yarısı içinde yalnız 202.408 ton rafine bakır istihsal edilmiştir. 1945 senesinin ilk altı ayında ise bu istihsal 449.203 ton idi.

Amerika Birleşik Devletlerinde Bakır İstihsalâtı ve İmrarâtı (2000 librelik 1 ton üzerinden)

Sene	İSTİHSAL		İç teslimat	Müstahsiller elinde bulunan stoklar
	Ham	Rafine		
1944	1.055.856	1.098.788	1.636.295	66.780
1945	841.824	848.113	1.517.842	76.512
1946 Ocak	58.178	69.008	115.601	72.799
Şubat	41.667	49.923	86.498	74.329
Mart	41.892	20.139	58.590	70.249
Nisan	29.379	18.989	75.756	65.448
Mayıs	31.897	20.551	93.647	75.754
Haziran	32.771	23.870	95.267	79.145

Birleşik Devletler hükümeti Şili limanlarında libre başına (f. a. s.) 11 7/8 sent üzerinden takriben 100.000 ton bakır satın alınması için Şili bakır müstahsilleri ile bir anlaşmaya varmıştır. Bu fiyat, geçen sene Ekim ayında nihayete eren kontrata göre tediye edilen fiyattan, 5/8 sent kadar yüksektir.

(***) The Metal Bulletin No. 3113, 1946, S. 11

Aşağıda Amerika Birleşik Devletlerinin 1944 ve 1945 seneleriyle 1946 yılının ilk altı ayı zarfında ham ve rafine bakır istihsal ve imraratı ile 1946 yılı ilk altı aylık devresinde muhtelif memleketlerden yaptığı bakır ithalâtı gösterilmiştir (cetvel a ve cetvel b)

Amerika Birleşik Devletleri Bakır

**ithalâtı⁽¹⁾
1946**

Blister bakır	1945		Rafine bakır	1946	
	Haziran	Ocak Haziran		Haziran	Ocak Haziran
Meksika	2.295	13.17	Kanada	637	16.832
Şili	8.028	24.214	Şili	13.996	86.726
Peru	1.703	14.635	Mecmu İstihsal	14.633	103.558
Türkiye	3.041	7.070	—	—	—
Mecmu İthalât	15.067	79.837	—	—	—

Şili'nin⁽²⁾ muhtelif aylara göre bakır istihsalı aşağıda verilmiştir:

(Metrik ton olarak)

Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
31.500	27.000	36.800	29.400	35.300	—

Beş aylık yekûn 160.000 ton tutmaktadır. Geçen senenin ilk 5 ayında istihsalât ise 197.500 ton idi. Şubat ayında 31.800 ton ve Ocakta 55.400 ton bakır ihracedilmiştir.

Kanada⁽³⁾

Senenin Mart sonuna kadar olan birinci üç aylık devresinde Kanada 36.400 metrik ton rafine bakır istihsal etmiştir. Nisan - Haziran ayları istihsalı ise 38.600 ton kadardır. Bu suretle Kanada senenin ilk yarısında mecmuan 75.000 ton kadar rafine bakır istihsal etmiştir.

- (1) The Metal Bulletin No. 3129 S. 9
- (2) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos 1946.
- (3) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos, 1946.

İspanya⁽⁴⁾

Bakır istihsalı bu sene az olmuştur. Ocak ve Şubat aylarında bakır cevheri istihsalı 73.005 şort ton kadar idi. 1946 için tahmin edilen bakır istihsalı 7.500 ton kadardır. İç ihtiyaçlar ise 24.000 tondur. 1945 senesi esnasında takriben 10.000 ton bakır ithal edilmiştir.

Avusturya⁽⁵⁾

İngiliz bölgesinde evvelden mevcut olan müesseseler faaliyete geçmekte, ayrıca yeni tesisat da kurulmaktadır. Felten ve Guilleaume kumpanyası Bruck yakınında Diemlach'ta tamamen modern bir bakır rafinasyonu fabrikası inşa etmektedir. Senelik kapasitesi 3.000 ton olacaktır. Bilhassa Viyana'da ihtiyaç duyulan elektrik teli imaline ehemmiyet verilecektir.

Almanya⁽⁶⁾

İngiliz işgal bölgesinde, Lubeck'te Hochofenwerk'in, Eylül başında, bir bakır rafinerisini faaliyete geçireceği hesaplanmaktaydı. Bu, harpten önce, sülfat asidi endüstrisinin kavrulmuş pirit artıklarının dan bakır elde etmek üzere kurulmuş olan iki fabrikadan biridir. Bakıyeler % 1 ilâ 3 bakır ihtiva etmektedirler. Hochofenwerk'te tatbik edilen usulle, başlangıçta ayda 500 ton % 99,9 safiyetinde elektrolitik bakır istihsal edilebileceği tahmin edilmektedir. Nihâî artıklar dökme demir yapılmak üzere fırınlara gönderilecektir. Bununla Lübeck te ilk ay içinde 5000 ton istihsal yapılması beklenmektedir. Geçen sene içinde Avrupa'da sülfat asidi endüstrisinin bu tâli maddelerinden istifade edecek hiçbir firma faaliyet göstermemiştir. Hochofenwerk Kuzey batı Almanya'da faaliyet göstermekte olan hemen hemen tek fabrika olduğu için,

- (4) The Metal Bulletin No. 3128 S. 15
- (5) The Metal Bulletin No. 3126 S. 11
- (6) The Metal Bulletin No. 3124 S. 13

bu teşebbüsün Schleswig - Holstein bölgesindeki ehemmiyeti aşikâr bulunmaktadır.

Hindistan ⁽¹⁾

Aşağıdaki tabloda Hindistan'da muhtelif senelerde fabrikalara sevkedilen bakır cevherleriyle bakır istihsalâtı verilmektedir.

Sene	İşlenen bakır cevheri (şort ton)	Rafine bakır (long ton)
1940	406.076	6.650
1941	379.390	6.019
1942	373.775	5.874
1943	375.141	6.100
1944	343.525	5.730
1945	354.846	6.000

Bu rakamlar harp esnasında gizli tutulmuştu. Indian Copper Corporation Hindistan'da belli başlı tek bakır müstahsilidir ve ithal edilen blister bakır da tasfiye etmek istemektedir. Bu, yeni bir tasfiyehanenin kurulmasını lüzumlu kılmaktadır.

Moubhandar fabrikaları 1929 da faaliyete başlamış ve 1945 senesi sonuna kadar olan devre içinde 5.051.753 şort ton kuru cevher işlemiştir. Bu cevherler vasatı olarak % 2,21 bakır ihtiva etmekte idi. Bu bakırın bu müddet içinde %93,39 u çıkarılmış ve 93.389 long ton bakır elde edilmiştir.

Şimali Rodezya ⁽²⁾

Britanya'nın bakır ihtiyacının mühim bir kısmını temin etmektedir. Halen büyük Rodezya madenlerindeki grevler istihsali müteessir etmektedir ve stoklar çok azdır. The Northern Miner'in bildirdiğine göre, bu sene Birleşik Krallığa Kanada'dan ancak 46.000 şort ton bakır sevkedilebilecektir.

Peru senenin ilk 5 ayı zarfında

(1) The Metal Bulletin No. 3129 S. 4

(2) The Metal Bulletin No. 3113 S. 11

10500 metrik ton bakır ihraç etmiştir.

Meksika'da yılın ilk 4 ayı zarfında çıkarılan bakır cevherlerinde 14.200 metrik ton bakır metali mevcut bulunmaktadır.

Çekoslovakya ⁽³⁾ maden cevheri rezervleri dökümcülük sanayiinin ihtiyaçlarının en büyük kısmını karşılamak için gayrikâfidir. Bundan başka Çekoslovakya'da çıkarılan cevherler ekseriyeti itibariyle fakir, terkipçe karışıktır ve derin tabakalardadır. İstihraç ve konsantrasyon bu itibarla çok masrafa lüzum gösterir ve terkipin karşılığı metalin istihsalini zorlaştırır. Buna rağmen demirden başka metallerin istihsali için çok büyük dikkat sarfedilmektedir.

Bohemya ve Moravya'da bakırın esas müşekkili teşkil ettiği hiçbir cevher yoktur. Yalnız Slovakya'da Krompachy cevherlerinden, ve Banska Bystrica'da yüzde yarım ile iki arasında bakır havi demir cevherinin işletilmesi sırasında, bakır elde edilmektedir. Senede takriben 2500 ton kadar elektrolitik bakır istihsal edilmektedir. Krompachy'nin harp içinde tahribi, bu istihsalin durmasına sebep olmuştur. Aylık < 500 ton elektrolitik bakır istihsal edebilecek kapasitede olan büyük elektroliz fabrikası harabolmuştur. Şimdi mevcut olan yegâne fabrika (Banska Bystrica'daki 600-800 ton kapasiteli küçük elektroliz fabrikasıdır ve normal zamanlarda artıklardan ve döküntülerden bakır istihsalini karşılamaya kifayet etmemektedir. Harpten önce Çekoslovakya, ihtiyacının takriben 1/10 unu temin edebiliyordu. Bu nisbet harpten sonra 1/20 ye inmiştir.

Kurşun ⁽⁴⁾

Dünkü kurşun piyasası sıkışık bir vaziyet arz etmektedir. Dünya fiyatı olarak libre başına f.a.s.10 sent gösterilebilir.

(3) Public Ledger Temmuz 19, 1946 S. 1

(4) The Metal Bulletin No. 3113 P. 13

Bu fiyat, Britanya'da ton başına 60 ve belki biraz daha fazladır. Bütün dünyada kaynaklar dardır ve Britanya'da, bu kaynaklardan kendi hissesini tam tedarik etmediği için, hükümet politikası, kurşun mübayaası hususunda tenkidedilmektedir.

Amerika⁽¹⁾

Amerika kurşun istihsali Ocak ayında 51.054, Şubat'ta 41.643 ve Mart'ta 25.336 şort ton olmuştur. Şubat ayında 84 şort ton ham döküm kurşun, 190 şort ton levha ve boru, 106 şort ton lehim, 95 şort ton matbaa metali ihracedilmiştir. Ocakta ise bu ihracat, döküm ve çubuklar için 185, kurşun levha ve borular için 62 ve lehim için 76 şort ton olmuştur. Aşağıda Nisan ve Mayıs aylarında Amerika'nın muhtelif şekillerde kurşun ithalâtı görülmektedir.(2)

	1946	
Cevher, mat v. s.(3) Nisan	Mayıs	(şort ton)
Peru	169)	923) " "
Bolivya	—	317) " "
Şili	—	365) " "
Mecmu ithalât	433)	1.369) " "
Kurşun (döküm halinde)		
Kanada	2.900	1.618 " "
Meksika	2.043	3.037 " "
Peru	957	—
Mecmu ithalât	5.900	4.655 şort ton

Hükümet kurşun stokları Nisanda 40.926 şort ton iken Mayıs sonunda 39.600 tona inmiştir.

Kanada⁽⁴⁾ rafine kurşun istihsali Nisan ayında 14.708 tona varmıştır. Mart istihsali ise 15.139 ton idi.

Fransa'da⁽⁵⁾ kurşun istihsali Mayıs ayında 2000 metrik ton kadar olmuştur. 1946 istihsalinin 35,000 tona varacağı ümidedilmektedir. Bu rakam senenin ikinci yarısı için büyük bir istihsal süratinin bahis mevzuu olduğunu göstermektedir.

- (1) The Metal Bulletin No. 3099 S. 17
(2) The Metal Bulletin No. 3112 S. 10

Çekoslovakya'da⁽⁶⁾ Pribram'da çıkarılmakta olan kurşun cevheri aynı yerde işlenmektedir ve % 11/2-2 kadar kurşun, ayrıca birçok metallerle birlikte (kalay, antimon, çinko, bakır, kadmiyum) ton başına 200-300 gram gümüş ihtiva etmektedir. Pribram senevî 3,000 ton kadar ham kurşun istihsal etmekte ve bunun 2,500 tonunu tasfiyeye tâbi tutmaktadır. Bundan başka senevî 25-30 ton gümüş ve takriben 5 kg. altın elde edilmektedir.

Banska Stiavnika'da Slovak Devleti fabrikaları kendi cevherlerinden yılda 1.000 ton kadar ham kurşun 6-10 ton gümüş ve 60-120 kg. altın elde etmektedir. Çekoslovakya'da takriben 18.000 tonluk istihlâke karşılık, artıklardan ve cevherlerden mecmuan 5.500 ton kadar kurşun istihsal edilmektedir.

Avusturya'da Carinthia'da (İngiliz işgal bölgesinde) Bleiberger Bergwerke Union, kurşun cevheri istihsalini, Almanlar tarafından konulan ve halen carî olan sabit fiyat dolayısıyla artıramamıştır (kilo başına 0,22 Mark veya Avusturya parasıyla kilo başına 0,22 Shillings). Bu fiyat, yalnız dünya piyasaları fiyatlarından aşağı değil, hattâ kumpanyanın istihsal maliyetinden de azdır. Yumuşak kurşunun dünya fiyatı long ton için 43 sterlindir ve bu, kilo başına 1,60 Avusturya Şilin'i ifade eder. Carinthia madenlerinde molibden ihtiva eden sarı kurşun cevheri istihsali kalkındırılacak ve cevherler Treibacher Chemische Werke tarafından ferro-molibden istihsalinde kullanılacaktır. Bu suretle ferro halitaları noksanı bir dereceye kadar karşılanmış olacaktır. Bununla beraber, istihsal Avusturya çelik endüstrisinin ferro molibden ihtiyacını karşılayamayacaktır.

- (3) Rakamlar şort ton olarak cevher ve mattaki kurşun miktarını göstermektedir.
(4) The Metal Bulletin No. 3112 S. 10
(5) The Metal Bulletin No. 3111 S. 13
(6) Public Ledger Temmuz 19, 1946, S. 1

Avusturalya'nın ⁽¹⁾ kurşun ihracatı Nisan ayında ve Ocak - Nisan dört aylık devresinde şu seyri takibetmiştir:

	1 9 4 6	
	Nisan	Ocak-Nisan
Cevher ve konsantreler	—	4.358
Rafine kurşun :		
Belçika	600 long t.	1.400 long t.
Fransa	1.350	1.350
Holanda	130	736
Norveç	850	850
Rusya	—	4.000
İsveç	450	475
İngiltere	4.477	1.439
Mecmu ihracat (zikkredilmiyen memleketler de dahil)	9.406	26.333

Çinko :

Hali hazır dünya çinko durumundaki intizamsızlığın ne kadar süreceği kestirilememektedir. Britanya ve A.B.Devletleri, halen carî olan istihlâk miktarlarına nazaran oldukça fazla stoklara sahip bulunmaktadırlar. Bununla beraber, hususî çinko halitaları pek o kadar bol değildir. Diğer Avrupa memleketleri halen fazla fiyatlarla çinko tedarik edebilmektedirler. Fakat ihtiyaçlarını tamamen karşılayamamaktadırlar. Bu, rayiç zorluklarından ve başlıca Avrupa çinko endüstrisinin, her ne kadar ıslahat yapıyorsa da, mahrukat ve enerji tazyidatı dolayısıyla, halen harpten önceki devirdeki seviyenin çok altında kalmasından neşet etmektedir.

Halbuki çinko ham maddeleri için böyle bir kısma keyfiyeti mevcut değildir ve müstahsillerin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar çinko konsantreleri mevcut bulunmaktadır.

Aşağıda 1945 yılında ve 1946 Haziranında dünyanın başlıca çinko müs-

(1) The Metal Bulletin No. 3128 S. 13

tahsillerinin yaptıkları istihsalât gösterilmiştir :⁽²⁾

Memleketler	1945	1946
	Ocak-Aralık	Haziran
A. B. D.⁽³⁾	813.803 ₃₀₀ ton	59.910 ₁₀ part ton
Kanada⁽⁴⁾	183.589	15.780
Meksika	53.901	4.262
Belçika	4.200	—
Fransa	8.889	—
İngiltere	69.483	5.697
Norveç⁽⁴⁾	12.120	2.522
İspanya	19.032	—
Avusturalya⁽⁴⁾	92.354	7.987
Rodezya⁽⁴⁾	17.067	1.850
Yekûn⁽⁵⁾	1.274.498	

Amerika⁽⁶⁾

Amerika çinko enstitüsünden bildirildiğine göre, aylardanberi en düşük istihsal rakamı (58.812 ton) Haziran ayına rastlamaktadır. Mayıs ayında istihsal 62.416 ton idi. Geçen senenin birçok aylarından yüksek olan satışlar da, yine Mayıs ayına nazaran düşük bir rakam göstermektedir.

	Mayıs	Haziran
Satışlar	60,380	51,126
Hükümet hesabına teslimat	4,989	6,841
ihracat	4,120	2,550
Stok	241,633	239,928

Bir sene evvelki stok miktarı ise 183,137 ton idi. Haziran sonuna doğru tamamlanmamış siparişlerin yekûnu 38.230 tondur. Mayıs ayında⁽⁷⁾ 47,972 ton, Hazi-

(2) The Metal Bulletin No. 3131 S. 10

(3) Kısmen elektrolitik,

(4) Tamamen elektrolitik,

(5) Yukarıdaki tablo Almanya, Hollanda, Polonya ve Rusya'nın istihsalatları ile Çekoslovakya, İtalya, İsveç ve Cenubî Amerika'nın ufak mikyastaki istihsalatlarını göstermemektedir.

(6) The Metal Bulletin No. 3112 S. 10

(7) The Metal Bulletin No. 3136 S. 12

ran ayında ise 41,497 ton cevher elde edilmiştir,

Aşağıda Amerika'nın muhtelif sene-

lerde ve 1945 -1946 yıllarının yarılari zarfında çinko istihsal, istihlâk, ihracat ve stok vaziyetleri gösterilmektedir ⁽¹⁾:

(Şort ton olarak)

Sene	İstihsal	İstihlâk	İhracat	Stok	Tamamlanmamış siparişler
1942	929.770	733.918	151.650	68.268	52.752
1943	971.873	831.430	56.208	173.510	44.914
1944	901.334	830.334	6.988	237.520	21.332
1945 :					
Haziran	66.607	54.023	454	183.137	16.666
Temmuz	65.830	51.803	106	197.058	16.656
Ağustos	64.753	48.084	171	223.556	9.211
Eylül	61.600	41.357	471	233.328	12.518
Ekim	65.614	52.052	1.172	245.665	14.809
Kasım	65.337	51.326	3.123	225.553	19.005
Aralık	66.162	56.180	842	259.391	27.092
1946					
Ocak	65.901	47.169	2.326	266.657	32.269
Şubat	61.274	41.349	886	273.075	32.707
Mart	71.612	66.159	2.324	260.994	38.168
Nisan	60.903	60.809	5.676	248.706	39.018
Mayıs	62.416	60.571	4.120	241.442	38.791
Haziran	58.812	51.101	2.550	239.953	38.230

İngiltere 1

Britanya ham çinko ithali Haziran ayı zarfında çok düşük miktarda kalmış (5.199 ton) ve senenin ilk yarısı içinde ithalât yekünü ancak 11.466 tonu bulmuştur. 1945 senesinin aynı devresinde 63.915 ton ve 1938 in ilk altı ayında ise 82.500 ton ithal edilmişti. Keza şu da kaydedilmelidir ki bu devre içinde İngiltere'den 4.809 ton çinko ihracedilmiştir ve bu, 1945 in aynı devresindeki ihracattan takriben 10 misli fazladır.

Kanada⁽²⁾

Kanada'nın rafine çinko istihsali 1946 yılının yarısında şu seyri takibetmiştir: (metrik ton olarak)

Ocak Şubat Mart Nisan Mayıs Haziran
13.700 13.000 14.300 14.500 14.800 14.300

Fransa⁽³⁾

Önümüzdeki aylarda muhtelif müesseselere verilen mahrukat tahsisatının artması, Fransa'da Nord'daki çinko fabrikalarına yeniden faaliyete geçme imkânını vereceğinden, 1946 yılı için, yarısı elektrolitik olmak üzere, 42.000 metrik

(1) The Metal Bulletin, No. 3140 S. 16

(2) United Nations Monthly Bulletin of statistics Ağustos 1946

(3) The Metal Bulletin No. 3115 1946 S. 13

ton istihsal yapılacağı tahmin edilmektedir.

İtalya (*)

İtalya'da çinko istihsalinin, Marghara'daki büyük fabrikaların Nisan sonunda faaliyete geçmesi sebebiyle artması beklenmektedir. Mayısta verilen malûmata göre, Cartone fabrikasının yakın bir zamanda elektrolitik çinko istihsaline başlayacağı bildirilmekte ve bu fabrikanın ayda 500 ton istihsal yapacağı ümedilmektedir. Harpten önce İtalya, çinko istihsalinin 36.000 ton kadar bir miktarını ihraç ediyordu. Fransa ile yapılan son bir anlaşmaya göre şimdiki istihsalin büyük bir kısmı bu memlekete gönderilecektir.

Çekoslovakya(**)

Harpten sonra, Çekoslovakya iki çinko fabrikasına tekrar sahip olmuştur. Bu fabrikalar senede 15.030 ton ham çinko istihsal etmek kudretindedirler. Harpten önce her iki müessese sadece ithal edilen cevheri işlemekteydi. Bu fabrikaların istihsalinin memleketin ihtiyacını karşılamaya yetmesi için 40.000 ton çinko konsantresinin ithali icabetmektedir.

Harp başlayıncaya kadar, Slovakya'daki ehemmiyetsiz bir çinko cevheri istisna edilirse, Çekoslovakya çinkoya sahip değildi. Harp esnasında Rymarev yakınında Nova Vest'te Bozi Dar madeninde çinko bulunmuş ve yapılan tetkikler bunun, yüzde 6 sı çinko olmak üzere (mütebakisi demir ve kurşun) yüzde 12 kadar metali havi bir maden olduğunu göstermiştir.

Arjantin

Cenubî Amerika'da ilk elektrolitik çinko fabrikası 1942 senesinde Buenos -

(*) The Mining Journal Mayıs 25, 1946, S. 411

(**) The Public Ledger Temmuz 19, 1946 S.1

Ayres'te Uriburu'da faaliyete geçmiştir ve Compania Minera Aguila Şirketine ait Arjantin'in Jujuy eyaletinde Aguilar çinko - kurşun - gümüş madeninden aldığı cevheri işletmektedir. O zaman fabrikanın senelik kapasitesinin 1.500 metrik ton olacağı bildirilmişti. İlk sene 410 ton istihsal edilmiştir. Şimdi yine Arjantin'de ikinci bir elektrolitik çinko fabrikasının faaliyete geçirilmiş olduğu ve her ikisinin müşterek istihsalinin 1944 senesinde 1.500 metrik tona çıktığı haber verilmektedir.

Meksika'nın çıkardığı cevherlerde bulunan çinko miktarı yılın üç ayında 35.500 metrik tona varmıştır. Nisan ayındaki istihsal ise 10.500 tonu bulmaktadır.

Avustralya

Avustralya'da, çinko istihsalini bakımından vaziyet pek memnuniyet bahş olmamakla beraber, diğer demirden gayri madenlerde olduğu kadar sıkışık bulunmamaktadır. 1946 Nisanında ve Ocak - Nisan dört aylık devresi esnasında Avustralya, muhtelif memleketlere şu miktarlarda çinko ve çinko konsantreleri ihraç etmiştir: (***)

(Long ton olarak)

	1 9 4 6	
	Nisan	Ocak - Nisan
Çinko konsantreleri:		
A. B. D.	—	3.063
Belçika	—	5.833
Hollanda	1.170	4.073
İngiltere	—	25.846
Yekûn	1.170	39.075
Çinko		
A. B. D.	10	2.333
Belçika	—	2.500
Hollanda	—	1.051
İngiltere	—	511
Hindistan	2.697	9.172
Yekûn	2.785	15.700

(***) The Metal Bulletin No. 3128, S. 13

Kalay⁽¹⁾

"International Tin Research and Development Council" e göre, dünya kalay istihsalı, 1946 senesinin ilk üç ayında 2000 long ton kadar Malaya'dan ihraç edilmiş olduğu bildirilen miktar ile beraber, 20.000 ton tahmin edilmektedir. Bu 1934-1938 arasındaki vasatı üç aylık istihsalin % 50 si ve istihsalin âzamisine vardığı 1941 senesi üç aylık istihsal vasatisinin % 32 sidir. Dünyanın 1946 ilk üç ayında kalay istihlâki 21.000 long ton olarak tahmin edilmektedir. Bu rakam, 1938 yılı üç aylık istihsal vasatisi olan 39.000 long tonun % 50 si ve 1937 vasatı üç aylık istihlâkinin % 42 sidir. 1946 birinci üç aylık devresinde kalay stokları Amerika Birleşik devletleri ve Büyük Britanya'da pek değişmemiş ve 100.000 long ton civarında kalmıştır.

International Tin Research and Development Council'in istatistik bülteni⁽²⁾ senenin ilk yarısında dünya kalay istihsalâtının 43.250 tona (ihracata göre) vardığını, istihlâkin ise aynı devre içinde 56.000 ton olduğunu bildirmektedir. Aynı bültene göre, dünya kalay stokları (müstehlik elinde bulunanlar hariç) Haziran sonunda 64.400 tona inmiştir.

Kalay madeni komitesi tarafından, daha evvel bildirilmiş olanlara ilâveten, yeni kalay tahsisatında bulunulmuştur. Bu suretle 1946 yılının birinci yarısı için tahsis edilen mecmu kalay miktarı aşağıda gösterildiği gibi olmuştur:

Kanada	2.570 long ton
Danimarka	349 " "
Fransa	7.100 " "
Finlandiya	150 " "
Hindistan	1.600 " "
İsveç	500 " "
İtalya	533 " "
Ortaşark memleketleri	389 " "
Hollanda	600 " "

(1) The Metal Bulletin No. 3111 S. 12

(2) The Metal Bulletin No. 3135 S. 11

Norveç	272 long ton
Şanghay	20 " "
Lâtin Amerika	400 " "
Cenubi "	200 " "
İsviçre	800 " "
Türkiye	100 " "
Urura	3.202 " "
A. B. D.	9.000 " "
Yekûn	27.776 long ton

Amerika

Her ne kadar bakır ve kurşun fiyatlarının pek yakında revizyona tâbi tutulacağı bilinmekte ise de⁽³⁾, Amerika hükümetinin kalay resmî fiyatlarında bir değişiklik yapacağı önceden tahmin edilmemişti. Kalay fiyatlarını değiştirmeseleesi daha fazla tetkik edilmeden evvel, ileride Bolivya'dan yapılacak kalay konsantreleri sevkiyatı için tediye edilecek fiyata müteallik bu memleketle yapılan anlaşma neticesinin bekleneceği oldukça sarihtir. Britanya'da da benzer şartların resmî satış Hatlarının bir daha gözden geçirilmesini gerektireceği muhtemeldir.

Amerikan Sivil İstihsal İdaresi tarafından hazırlanan son bir rapora göre⁽⁴⁾ Amerika'da bu senenin yeni kalay tedarikâtının yekûnu 42000 tonu bulmaktadır. Bu rakam, sene için tahmin olunan ihtiyaç miktarı olan 65.000 tona kıyasla 23.000 tonluk bir noksan göstermektedir. Buna nazaran, hükümet stoklarında esaslı azalmalar vukubulacaktır. 18.000 ton kullanılacak cevher stoku, 12.000 ton ham kalay Birleşik Devletler donanması ve hazinesi stokları olarak saklanacaktır.

Malaya⁽⁵⁾

Malaya maden istihsalâtına ait istatistikler tekrar görünmeye başlanmıştır. Malaya madenleri Baş Enspektörlüğü tarafından verilen rakamlara göre, kalay

(3) The Metal Bulletin, 4 Haziran

(4) The Metal Bulletin, No. 3106 S. 8

(5) The Metal Bulletin No. 3103, 1946 S. 14

istihali Ocak'ta 99, Şubat'ta 251 ve Mart'ta 452 ton olmuştur (cevherde bulunan kalay miktarı). Saf kalay ihracatı Ocak'ta 586 tondur. Şubat'ta hiç ihrac edilmemiş ve Mart'ta ihracat 1568 tona çıkmıştır. Bu rakamlara işgalde Japonlar tarafından yapılan stoklar da girmiştir.

Bolivya⁽¹⁾

Bolivya Mart ayındaki 3143 ton kalay ihtiva eden cevher ihracatına mukabil, Nisan ayında 2410 metrik tonluk ihracatta bulunmuştur. Geçen sene Nisanında bu rakam 4199 ton idi. 1945 yılının ilk dört ayında yapılan 13.553 tonluk ihracata mukabil, içinde bulunduğumuz senenin ilk dört ayında dış piyasalara 12.060 metrik ton satış yapılmıştır. Nisan istihali 1942 iptidalarından beri görülen en düşük istihale en yakın olan rakamdır. Bu, kısmen, Mart ayında fiyatların 60 1/2 sentten 58 1/2 sent e düşünmesinden önce müstahsillerin ellerinde bulunan bütün kalay cevherlerini çıkarmalarına atfolunmaktadır. Keza grevlerin bazı madenlerde faaliyeti inkıtaya uğratmış olmaları da ikinci bir sebep olarak gösterilmektedir.

Çekoslovakya⁽²⁾

Çekoslovakya kalay sahaları **Cevher Dağları'nda** tekasüf etmiştir. Bu mıntı-kada kalay mevcudiyeti 13 üncü asırdan beri bilinmektedir ve işletilmiştir. Bugün 6 kalay madeninin hepsi modernleştirilmiş ve mekanize edilmiştir. Kalaydan başka, bu cevherler 0,2 ilâ 0,8 tungsten'i (0.3 WO₃ ten fazla) havidir. Maden ocakları ve fabrikaları ayda mecmuan 35 ton kalay, 40 ton WO₃, 5,5 ton arsenik ve 100 kg. molibden olmak üzere, yüzde 50 -60 kadar diğer metalleri muhtevi 260 ton civarında konsantre istihsal etmektedirler.

(1) The Metal Bulletin No. 3104 1946 S. 8

(2) Public Ledger Temmuz 19, 1946 S. 1

Alüminyum

Kanada'dan⁽³⁾ Amerika'ya büyük miktarda hurda veya çubuk, blok ve döküm halinde Alüminyum ihraç edilmektedir. Mayıs ayında 4.091 ve Haziran'da 7.800 şort ton ihracat yapılmıştır. Nisan ihracatı Mayıs ayındakinden yarım ton noksan olmuştur. Reconstructional Finance Corporation hesabına harpte sipariş edilmiş olan alüminyumun tedariki Kanada'da mühim bir mevzu teşkil etmektedir ve bu sipariş Amerika'ya nakledilmektedir. Bu sevkiyata hiçbir fiyat mülâhazasının methaldar olmadığı bildirilmektedir.

Amerika'da alüminyum için talebin çok artması⁽⁴⁾, bu senenin ikinci üç aylık devresinde boksitin artan istihsal ve ithalâtında tesirini göstermiştir. Amerika maden bürosuna göre 1946 senesinin ilk üç aylık devresinde boksit istihsalı 234.187 ve ikinci üç aylık devresinde 303.163 long tondur. Aynı devrelerdeki ithalât ise sırasıyla 157.445 ve 196.798 tondur, ve hemen hemen hepsi Suriyam'dan ithal edilmiştir.

Britanya⁽⁵⁾ ham alüminyum istihsalı senenin ilk üç ayında 1945 in son üç ayındaki 7.890 tona karşılık 8.264 ton olmuş ve sekonder döküm 12.450 tona karşılık 11.358 ton istihsal edilmiştir. Ham metal istihsalı ise sırasıyla 23.900 ton, 22.000 ton ve hurda istihlâki de 13.004 ve 17.901 ton kadar olmuştur, ithalat 12.920 tona karşılık yalnız 1.270 ton kadardır. Kanada'dan 1946 ve 1947 senelerinde 215.000 metrik ton ithalât yapılacağına dair tanzim edilen kontrata rağmen, Nisan ayında ancak 100 ton alüminyum ithal edilmiştir.

Mayıs⁽⁶⁾ sonuna kadar İngiltere

(3) The Metal Bulletin No. 3128, S. 15

(4) The Metal Bulletin No. 3136, S. 13

(5) The Iron and Coal Trades Review, Haziran 7, 1946, S. 1.049

(6) Metal Bulletin No. 3106, S. 10.

ham alüminyum ithalâtı geçen senenin tekabül eden devresine nazaran daha küçük mikyasta kalmıştır. Mayıs'ta Kanada'dan 120 ton ithal edilmiş ve altı aylık ithal yekûnu 1.401 tona (hepsi Kanada'dan) varmıştır. 1945 Ocak - Mayıs devresinde bu miktar 7.801 ton idi.

Diğer taraftan, alüminyum mamulleri ihracatı bu sene iyi bir vaziyet göstermiş ve levha, çubuk, boru, muhtelif şekillerde sevkiyat Mayıs içinde 1.284 tona ve senenin beş ayı için (Ocak - Mayıs 1945 in 416 tonuna karşılık) 4 898 tonu bulmuştur. 1938 senesinde ise aynı devre için ihracat 1.217 ton idi. aynı şekilde döküm halinde alüminyum ihracatı 2.025 ton (1945 aynı devre 711 ton) ve bütün diğer imalât 1945 deki 292 tona karşılık 1.509 ton kadardır.

Kanada müstahsilleri ile Levazım Bakanlığı arasında bir müddet evvel yapılmış bulunan büyük kontrat dolayısıyla, çok geçmeden ham alüminyum ithalatının esaslı bir tezayüt göstermesi beklenmektedir. Aynı zamanda son aylar zarfında ithalâtın çok küçük olması, devlet stoklarında azalmalar tevli dedecektir. Şüphesiz ki hesaba katılması icabeden memleket istihsali vardır. Fakat bu sabittir ve herhangi bir vaziyette fabrikatörlerin ihtiyaçlarının dununda kalmak zorundadır. % 99 luk işlenmemiş dökümler için ton başına 67 sterlin üzerindeki resmî fiyatlar halen muhafaza edilmektedir.

İngiltere'nin (*) işlenmemiş alüminyum istihsali yekûnu senenin birinci üç aylık devresinde 8.264 ton olmuştur. İkinci üç aylık devresinde ise hafif bir düşme ile 8.068 tonluk istihsal yapılmıştır. Sekonder döküm istihsali aynı devrelerde 10.358 ve 9 856 ten olmuştur.

Norveç (*) Parlamentosu, işgal esnasında Almanlar tarafından başlanan

büyük alüminyum fabrikalarının inşaatının tamamlanmasını üzerine alacak ve Devlet tarafından kontrol edilecek büyük bir endüstri kumpanyası kurmaya karar vermiştir. Kumpanyanın birinci vazifesi, Almanların Ardal'da kurmaya başladıkları büyük fabrikayı tamamlamak olacaktır. Bu fabrika Almanlar tarafından inşa edilmiş, tesisat yapmaya vakit kalmadığı için, binlerce ton teçhizat ve malzeme yığılıp kalmış bulunmaktadır. Fabrika başlangıçta yılda 12.000 metrik ton istihsal kapasitesinde olacak ve müteakiben kapasitesi 24.000 tona yükselecektir. Elektrik enerjisini temin edecek fabrika hazır bulunmaktadır.

Formosa'da (**) Taiwan'da alüminyum endüstrisi harp esnasında büyük hasar görmüştür. Fabrikaların 1948 senesinde eski kapasitesine tekrar varabileceği ümid edilmektedir. Bu işin 12.000.000 dolara mâlolacağı hesab olunmaktadır. Kaoshiung Fabrikası 1936 da Japonlar tarafından kurulmuştur. Senevî 12.000 ton istihsal kabiliyeti vardır. 1945 Martında kapanmıştır. Hualien Fabrikası 1944 senesinde çalışmaya nihayet vermiştir; istihsal kapasitesi yılda 8.000 ton idi.

Surinam Bauxite Co. tarafından Hollanda Guiana'sından bu senenin ikinci üç aylık devresinde birinci üç aylık devreye nazaran % 30 kadar fazla boksit ihracedilmesi takarrür etmiştir. Temmuz ayında bir miktar daha artma yapılması tasarlanmaktadır.

Macaristan (***) harpten bir sene önce yılda yarım milyon ton boksit istihsal ediyordu. Bu miktar 1943 de âzamiye vararak bir milyon ton olmuştur. Bu senenin ilk beş aylık devresinde ise yalnız 18.000 ton boksit istihsal edilmiştir.

(**) The Metal Bulletin No. 3125. S. 11

(***) The Metal Bulletin No. 3131, S. 11

(*) The Metal Bulletin No. 3126, S. 15

Civa

Halen dünya piyasasında çok miktarda ava bulunmaktadır ve fiyatlar düşme temayülündedir. Sene ortasında İngiltere'de fiyatlar resmen depo dışında teslim şişe başına büyük partiler için 30 sterlin ve küçük miktarlar içinse 31 sterlin 5 şilindir.

Amerika'da, (*) maden bürosunun verdiği bilgiye göre, bu sene Ocak - Mart devresinde 5550 şişe ve Nisan - Haziran devresinde 7.000 şişe civa istihsal edilmiştir. Aynı devrelerdeki ithalât ise sırasıyla 1256 ve 4599 şişedir. İstihlâk aynı devreler için 10.900 ve 12.700 şişedir. Müstahsil elinde bulunan stoklar ise birinci üç aylık devrede 2949 şişe ve ikinci üç aylık devrede 2893 şişedir. Nisan - Haziran devresi ithalâtının 2541 şişesi Meksika'dan ve 1501 şişesi İspanya'dan yapılmıştır.

İspanya'da (**) bu senenin birinci üç aylık devresinde civa istihsalâtı 7250 şişeye varmıştır. Bu miktarın yalnız 2040 şişesi ihraç edilmiştir.

Japonya'nın civa istihsali(***) küçük mikyasta (1398 de 20 metrik ton) olduğundan, memleket ihtiyaçları ithalâtla karşılanmak zorundadır.

Önceleri bu, başlıca italya, ispanya, A. B. Devletleri ve Meksika'dan temin edilmiş ve senede vasati 550 metrik tondan fazla bir miktara varmıştır. Mihverin bir uzvu olarak 1940 dan 1943 e kadar, bu ittihat için uyarı pazarlardan büyük miktarlarda civa satın almıştır. Meksika'nın kabili ihraç aşırı istihsali resmen müttefiklere tahsis edilinceye kadar oradan da büyük ithalâtta bulunmuştur. Memleket dahilindeki istihsalât başlıca Hokkaido kaynaklarından, bilhassa

(*)Metal Bulletin No. 3131 S. 12

(**) Metal Bulletin No. 3123 S. 15

(***) The Metal Bulletin No. 3105 S. 15

Nara'da Yamato madeninden gelir. Bu cevherin % 2,3 civa ihtiva ettiği bilinmektedir.

Platin

Harp esnasında Rusya'da harp ihtiyaçları için büyük mikyasta platin istihsali yapılmış ve bunun büyük bir kısmı kimya endüstrisinde olmak üzere, çok miktarda platin istihsal edilmiştir. Harpten sonra memleket ihtiyaçları için lüzumlu görülmediğinden, istihsal durdurulmuş ve platin istihsalinde çalışanlar başka endüstri branşlarına alınmıştır. Fakat şimdi yeni beş senelik plânın istihdaf ettiği endüstriyel gelişme dahilinde çok miktarda platine ihtiyaç gösterecektir. Dünya üzerinde halen Rusya platin için hazır bir pazar mevcutsa da, Rusya'dan herhangi ölçüde yakın gelecekte platin tedarik edilebileceği meselesi şüpheli görülüyor.

Platin **İngiltere'de** sene başında troy oz. için 9 sterlin üzerinden muamele görürken, aynı ay sonunda 14 sterline yükselmiş ve bu yükselme sene ortasında 18 sterline kadar varmıştır. Dış piyasa için plâtinciler 20 sterlin üzerinden muamele yapmaktadırlar.

Amerika'da senenin ortasında platin ounce başına 53 ile 56 dolar arasında muamele görmekte idi.

Gümüş ve Altın

Amerika Birleşik Devletleri altı ay zarfında 5.434.000 ounce'lık külçe gümüş ithal etmiştir. Bunun 2.052.000 ounce'u Meksika'dan yapılmıştır. Fiyatlar senenin yarısında değişme göstermemiş ve ounce başına 71,1 sent üzerinde muamele görmüştür.

İngiltere'de gümüş fiyatları senenin yarısında Troy oz. başına 44 penilik sabit bir fiyat göstermiştir.

Resmî tahminlere göre bu sene Hollanda (*) altın ve gümüş mamulleri ihracatı 15 ilâ 20 milyon Hollanda florinini bulacaktır. Hollanda kıymetli metal-leri, Amerika, Kanada, İsveç ve İsviçre pazarlarında iyi mahreçler bulmaktadır ve harpten önce Almanların ellerinde tuttuğu Cenubî Amerika pazarları ele geçirilmek istenmektedir.

Japonya'nın 1939 da altın istihsali 25.926 kilograma yükselmişti. 1927 istih-sali 9606 kilogram idi. Altın istihracının serbest teşebbüse kapanması, 1944 de bu istihsali 5553 kilograma indirmiştir. Altın, bakır istihsali esnasında tali mah-sul olarak da ele geçmektedir. Bu şekil-de 13 bakır izabehanesi vardır. 1945 sonunda 155 altın ocağı faaliyet halinde

(*) The Mining Journal Mayıs 25 S. 411

(**) The Mining Journal Eylül 28 1946 S. 782

idi. Altı tanesi de gayrıfaal, fakat faali-yete geçebilir vaziyette bulunuyordu. 333 maden ise terkedilmiş ve teçhizatı harp içinde bakır madenlerine nakledil-miş bulunuyordu. Amerikan işgal kuv-vetleri tarafından neşredilen bir rapor, bütün Japon altın madenleri tam faali-yete geçirilse dahi, istihsalin 15.000 kilo-gramı aşamayacağını ve muhtemelen 10.000 kilograma yakın olacağını bildir-mektedir. Japon me hazlerine göre, geçen yılın altın istihsali 5000 kilogramdan fazla tahmin edilmektedir.

Kanada'da (**) 1946 ilk altı ayında 1945 in aynı devresindeki 1.327.704 oz. altın istihsaline mukabil 1.428.245 oz. altın istihsal edilmiştir. Aynı devrelerdeki gümüş istihsali sırasıyla 6.523.556 oz. ve 6.680.123 oz. dur.

Not: 1 Long ton = 1.016 Kg.
1 Şort ton = 907 Kg.
1 Troy oz. = 31.1 Gr.